

ДИПІЯЧІЙ

Р У Х

6
1933

ДИТЯЧИЙ РУХ

Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО
ХАРКІВСЬКОГО КОМІТЕТУ
:: :: :: ЛКСМУ :: :: ::

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ
Харків, Палац Праці, II під'їзд, кв. 52.
Телеф. 22 - 51.

ВИХОДИТЬ ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ

З М І С Т

№ 6 (110)
—
БЕРЕЗЕНЬ
І 9 3 3
—

ДЕВ'ЯТИЙ РІК
ВИДАННЯ

Стор.

1. Л. Радянська — Надходить літо.
6. Наталі і Камериста — „Надзвичайна мандрівка“ в приміській смузі

ПІОНЕРСЬКА ДОПОМОГА ВЕСНЯНИЙ СІВБИ

9. Гр. Волковиський — Перші дні (з досвіду виїзної редакції в с. Хрещатицькому).

РОЗМОВИ З ВОЖАТИМ - НОВАКОМ

16. В. Войтинська — З практики піонерських зборів.

ПЕДАГОГІЧНІ РОЗМОВИ

20. Є. Мухіна — Властивості дітей старшого піонерського віку.
24. Л. Можейко — Телефон, як засіб воєнного зв'язку.
27. Мик. Бабаєв — Гурток юних авіобудівників.
32. Організаційне положення про роботу гуртків ЮДТ.
33. Ст. Литвинов — Мої книжки про роботу юних безвірників (аґторецензія).

ОРГАН ЦК ЛКСМУ ТА ХАРКІВСЬКОГО

6949 ОБКОМУ ЛКСМУ

Л. РАДЯНСЬКА

НАДХОДИТЬ ЛІТО

Цього навчального року діти, педагоги та громадськість, як ніколи, були організовані на боротьбу за якість навчання, за зміцнення свідомої дисципліни в школі, за посилення комуністичного виховання. Незабаром кінчатиметься навчальний рік. До кінця його нам треба прийти з високою успішністю учнів. Закінчити навчальний рік, скласти добре іспити готується вже тепер кожна школа, кожен піонерзагін.

Водночас треба вже тепер подбати про правильну організацію літніх ваканцій. Після закінчення навчання діти мусять оздоровитись, відпочити, підготуватись до нових боїв нового навчального року. Сонце, повітря, воду треба використати для оздоровлення дітей повністю. Кожен загін вчасно має перешикуватись на літні форми роботи, скеровані на розумний відпочинок, посилення виховної роботи і в загонах ЮП, і серед усієї учнівської маси влітку.

Практика організації літніх ваканцій минулих років, на жаль, не дала позитивних наслідків. У цім винні були лише самі керівники піонерів. З перервою в школі йшли у відпустку базові вожаті, вожаті загонів забували про свої обов'язки, а тому йшли «у відпустку» і окремі піонери, ланки, і цілі загони. Подекуди прийняла роботу й ціла районна організація. Ро-

ботою охоплювали лише дітей, що були в оздоровних уставах. Переважна більшість дітей залишалась безнадійною, неорганізованою, піддавалася впливу вулиці, шкідливим мандрівкам, бо не було де прикласти свої сили, енергію, задовольняти свої законні вимоги на культурні розваги, відпочинок.

Класовий ворог завжди використовував і використовує послаблення нашої роботи, нашого виховного впливу на дітей. Цього року класово - ворожий вплив особливо гостро був скерований на зрив нормальної роботи в школі, на дезорганізацію дітей та відрив їх від участі в соцбудівництві. Отже, особливої ваги треба надати посиленню виховної роботи з дітьми влітку.

Піонерська організація мусить бути бойовою, зразковою, міцною організацією, що має допомогти школі, комсомолу вести дитячі маси на відпочинок та оздоровлення влітку.

Що ж треба зробити?

Уже тепер треба зважити вимоги й потреби кожної дитини зокрема, виявити де й коли вона буде оздоровлюватися чи відпочивати. Спланувати роботу так, щоб забезпечити охоплення оздоровними заходами всіх дітей загону чи бази. Відповідальність за роботу з дітьми влітку мусить узяти на себе школа, комсомол, профспілки, робіт-

ники та колгоспники, батьки, шефи та громадські організації: «Друзі дітей», УЧХ, Укртуре, ТСО-Авіахем тощо. Тому зараз уже комсомол, органи Наросвіти повинні накреслити **єдиний план охоплення всіх дітей улітку**, мобілізувати всі кошти, скласти договори з установами про використання дітьми стадіонів, парків, пляжів, водних станцій, фізкультурмайданів, скверів, колгоспних садків, встановивши спеціальні години для обслуговування дітей, та забезпечити тут керівництво роботою з дітьми. Треба вже тепер встановити відповідальність окремих організацій за окремі ділянки роботи, точно визначити відповідальних людей за ту чи ту ділянку роботи з дітьми влітку.

Лінією **всіх** організацій треба розпочати **мобілізацію коштів на оздоровну кампанію**, організувати лотерії, платні вистави, аукціони, домогтися засіяти гектар з фонду ім. Леніна ранніми культурами городини для оздоровних устав.

При кожній школі міста й села треба організувати майданчик фізкультурної масової роботи, своєчасно його устаткувати, обладнати, визначити місце, очистити від бруду, висунити, втрюбувати, привезти піску, провести воду (де можна), встановити душі, соларії, зробити намети від сонця, прикрити гамаки, зробити, кін, ослони, **озеленити майдан**, зробити клумби, підготувати спеціальну бібліотечку, гри, розваги тощо.

Піонерський табір цього року мусить посісти **основне** місце в оздоровній роботі піонерів. Тут піонери організовують свій здоровий відпочинок, виховуватимуть з себе дужих, міцних, загартованих людей. Відпочиватимуть культурно, весело, мальовничо, беручи посильну участь у громадській роботі, організовуючи й залучаючи до роботи навколишніх дітей. Завданням піонерського табору має бути — висока якість оздоровної, виховної роботи, ор

ганізаційне зміцнення піонерської ланки та загону.

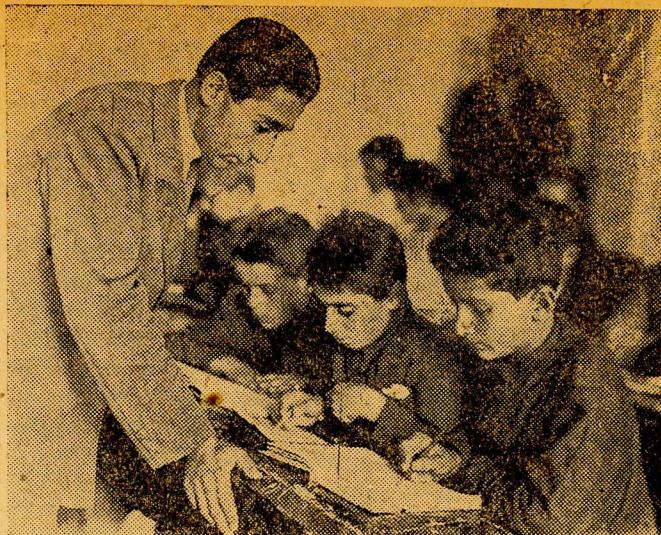
У табір має виїжджати **цілий загін, не розпорошуючи дітей** одного загону на кілька черг, і лише, як виняток, до кайонних таборів, до таборів активу можна надсилати окремі ланки або окремих піонерів-ударників навчання, активістів.

Особливої ваги в готуванні до літнього оздоровлення набирають кадри. До підбору їх, готування треба найуважливіше поставитись. Підбираючи **завідувачів таборів, вожатих, педагогів та лікарів**, треба погоджувати кожну кандидатуру з місцевою парторганізацією, вважати на підготованість, знання завдань піонертaborу, політичний рівень кожної особи персонально. Кадри працівників піонерських таборів і всією оздоровної роботи мусять пройти через відповідні короткотермінові курси, які б дали можливість ознайомити товаришів із черговими завданнями, що стоять перед піонерською організацією, та з формами оздоровлення, накреслити плани культурно-масової, фізкультурної та громадсько-політичної роботи з дітьми, визначити місце в цій роботі кожного працівника. Спеціальну підготовку мусить пройти й техперсонал. Такі курси треба організовувати в районах і в кожній області.

Уже до 1—15 травня треба закінчити обладнання приміщень для таборів, забезпечити шаленні для табору **сангігієнічні умови**: розташувати недалеко від річки, поля, лісу; обладнати кухню, опочивальні, клуб, збиральні, розбити клумби, майданчики, а де можна й досвідні ділянки, на яких можна було б проводити дослідні роботи. Варто було б мати кролятники, голуб'ятники, метеорологічну станцію тощо.

Треба вчасно придбати намети, радіофікувати табір, добрати спеціальну бібліотеку, організувати червоні кутки, **передплатити, періодику, закупити від**

Л е к ц і я

повідне приладдя для техпропаганди, культурно - масової роботи, фізкультурно - воєнного приладдя та відповідні комплекти ігор. Зважте й на потреби дітей-аматорів якоїсь справи, витівників, туристів.

Треба категорично заборонити й притягати до судової відповідальності осіб, що намагатимуться вивозити дітей до необладнаних, невідповідних таборів, без забезпечення їх харчуванням, без належних санітарно-гігієнічних умов, без відповідних кадрів. Вивіз дітей до таборів треба якнайорганізованіше, з дозволу лікаря та під його відповідальність.

Основні галузі клубно - масової роботи на майданчику. Організуючи роботу на майданчику при школі, ДСВ, база ЮП чи загін під керівництвом вожатих та педагогів, що відповідатимуть за цю справу, мають перекласти всю клубно - масову роботу на літні умови, цікаво організувати роботу гуртків: ІЗО, співочого, драматичного, музичного, витівничого, фізкультурно-ю тощо. Гурткову роботу треба проінформувати бойовим змістом сьогодення життя, героїкою будівництва, показом фактів класової боротьби, висвітлен-

ням життя й роботи дітей у нас та за кордоном.

Роботу в бібліотеці треба організувати так, щоб систематично дітям рекомендували нову літературу — пролетарських письменників і класиків; організувати голосні читання та обговорення окремих творів, налагодити читання газет. Запровадити вечори, ранки на теми соціалістичного будівництва, чергових завдань країни, показ дитячої самодіяльності. Встановити інтернаціональний зв'язок із дітьми нацменшостей та пролетарськими дітьми закордону. Практикувати політичні та літературні бої. Розгорнути широке готування до художньої олімпіади.

Екскурсійно - туристична робота має посісти почесне місце в літніх формах роботи. Екскурсія до колгоспів, радгоспів, комун, фабрик, заводів, огляд там окремих ділянок роботи, ознайомлення з процесами організації праці, культурно - побутовими умовами трудящих. Треба широко використати всі історичні цінності місцевості, музеї, виставки для вивчення історичних подій.

Загін має організувати групи юних туристів для вивчення свого району, краю, його багатства, культури й побуту.

Заздалегідь зв'язавшись з екскурсійними туристичними станціями, треба намалювати відповідні маршрути близьких і далеких екскурсій.

Восенно-фізкультурна робота мусить набути особливого значіння в роботі влітку. Треба утворити команди гандболу, волейболу, скраклів, організувати здачу норм на значок ГПО. Розгорнути роботу гуртків ТСО, стрілецьких для старших дітей, гуртки сигналізації, топографії, вивчення протигазу, швидкої допомоги тощо.

Широко практикувати масовки, походи, прогулянки до лісу, в поле, до річки, організувати колективне катання на човнах, змагання на плавання, колективний вихід, під доглядом лікаря, на пляж, колективне купання й приймання сонячних ванн.

Влітку має посилитись зв'язок піонерського загону з підшефною частиною Червоної армії — відвідування таборів, участь у змаганнях, організація спільних розваг, воєнізованих ігор.

Літо треба якнайширше використати для готування до II всеукраїнської спартакіади, що відбудеться восени цього року, й посилення готування до всеукраїнської спартакіади 1934 року.

Техпропаганда — одна з галузей цінкової роботи влітку. Треба перенести всю роботу техгуртків на літній пришкольний майданчик, відповідно перебудувавши її. Всю гурткову роботу скеровувати на опанування техніки, організацію дозвілля, техпропаганду серед дитячих і дорослих мас. Роботу радіогуртка, приміром, сплянувати на опанування радіотехніки, колективне радіослухання, на допомогу окремим дітям і дорослим устаткувати чи ремонтувати радіоприймачі вдома.

Організувати радіопересилання колгоспникам на полі.

Особливо захоплює дітей робота авіо модельних гуртків: вироблення моделей літаків, зміїв, планерів, повітряних куль; організація змагань, виставок, повітряних поїздів, пуск зміїв та повітряних куль.

Фото-гуртки мають особливо багато роботи влітку: фотографувати кращі зразки роботи майданчика, оздоровної установи, життя та побут дітей, роботу на заводі, в колгоспі, висвітлювати хитби роботи серед дітей і дорослих через пресу, виготовляти спеціальні альбоми, колекції, виставки фотографій з природи, роботи заводу, колгоспу, навчання дітей у школі тощо.

Гуртки хемічні, електротехнічні, автотракторні й інші мусять якнайширше розгорнути свою роботу, охоплюючи максимальну кількість дітей, організовуючи й поширюючи техпропаганду в масах дітей і дорослих.

Вечори кмітливості, пропаганда через виставки, доповіді, лекції розвитку техніки в СРСР та за кордоном, популяризація технічних новин, демонстрація досягнень юних аматорів, показ роботи гуртків і робота з винахідниками мусять посісти значне місце в роботі піонерського загону на майдані, в таборі. Робота з техніки влітку мусить зміцнити зв'язок з інженерами, техніками, кадровими робітниками фабрик, заводів МТС, забезпечити їхню участь у техпропаганді.

Треба практикувати вихід техтабору юних техніків до колгоспу, до сільських дітей, практично запроваджуючи набуті в техгуртках знання. Вся ця робота мусить ще більше закріпити самодіяльний технічний рух піонерських організацій і посилити техпохід, що його оголосили ЦБ ДКО ЦК ЛКСМУ, НКО та ЦДТС.

Велике місце в роботі загону ЮП на літньому майдані треба надати досвідним ділянкам. Наше завдання правильно й своєчасно розставити сили ланок, самодіяльних гуртків на окремі ділянки, дбаючи за зразкову роботу

їх. Проводити систематичні дослідження, спостереження над рослинами, шкідниками, комахами, збираючи й зберігаючи колекції для роботи в школі.

Організувати дітей на активну участь у поході за високий урожай, що його оголосили ЦБ ДКО, НКО та Академія сільсько-господарських наук—це одне із значних завдань роботи влітку. Спрямувати увагу дітей на посилену участь в агротехпропаганді, культбослужуванні колгоспів, на допомогу державі зберегти соціалістичні колоски, зібрати ягоди, гриби, лікрослини, організувати роботу на городі, в садку тощо. Ця робота має проходити лише за певним планом, що застере-

гав би навчально-виховний ефект та забезпечував би відпочинок, оздоровлення. Організуючи участь у громадсько-політичній роботі дітей, треба рішуче боротися з будь-якими намаганнями використати дітей, як робочу силу.

Організація літніх ваканцій — це один із найважливіших періодів роботи піонерської організації та всіх дітей. Правильно організувати перерву, оздоровити дітей, дати їм нову енергію, силу, надихнути ентузіазмом до нової творчої роботи, яку несе нам новий навчальний рік,—наше першочергове завдання.

Забезпечте ж своєчасне готування! Літні ваканції наближаються, готуйте їм належну піонерську зустріч!

Надзвичайна мандрівка[»] в приміській смузі

«Надзвичайну мандрівку» *) в приміській смузі м. Харкова організовано у таких районах: Мерефа, Люботин, Деркачі; пересувки — Пилипівка, Комарівка, Безлюдівка. Школа мала провадити її, не відриваючись від усієї роботи, а навпаки — найцільніше пов'язувати її з основною роботою школи, з шкільним навчанням, щоб не тільки не відволікати дітей від програмних завдань, а поглибити їх.

На шкільних методнарадах опрацьовували це питання дуже серйозно й детально. В наслідок цього маємо цільне пов'язання наукових дисциплін з проведенням «надзвичайної мандрівки». Кожна дисципліна допомагає мандрувати:

Географія — Перша робота припала на долю вчителя географії. Призначено було певні години консультації, на яких опрацьовували маршрути «мандрівників». Кожан із дітей, що записався до мандрівки, мусив опрацьовувати свій маршрут, обрати шлях, яким він «поїде» до обраної країни чи новобудові.

А ця робота пов'язана з вивченням мапи. Тут довелося мобілізувати всі мапи, глобуси, атласи які були і в школі, і в учнів дома. Діти вивчали мапу, стежили на глобусі, як саме мандруватимуть вони. Накреслюючи свій шлях-маршрут, мандрівник мимоволі мусив креслити контури, мапи, визначаючи країни, частини світу тощо. Отже непомітно для себе, не порядком обов'язкового навчального завдання, а порядком особливої зацікавленості учень засвоює креслення мап, вивчає географію.

Маршрут не залишається власністю свого винахідника, він стає власністю всієї групи мандрівників-попутників. Всі учні, що йдуть до однієї країни, опрацьовують свої маршрути на зборах, колективно обговорюють всі хибні й переваги того чи того маршруту. Кожен боронить свій проєкт, доводить, чому його проєкт кращий за інші, тощо.

*) Див. ст. Винокурової і Г. Гольдберг в «Дитячому русі» № 21—22, 1932 р.

Опрацювання маршрутів відіграло чималу роль в підвищенні оцінки знань учнів — із «задовільно» на «добре».

Обговорення маршрутів неодмінно приводить учасників «надзвичайної мандрівки» від суто географічних питань до питань політики й економіки країн, до яких збираються мандрувати. Детально опрацьовується питання життя пролетаріату капіталістичних країн, економічної кризи, революційного руху, стану дітей за кордоном тощо.

Учителі суспільствознавства і географії проглядають ті книжки, що опрацьовують мандрівники, допомагають своїми порадами, доповнюють недостатній матеріал.

Маршрути обговорювали на піонерському зборі і навіть провадилося певну педагогічну роботу в добірні маршрутів.

Так, наприклад (Люботин, 4 ФЗД), цілі групи піонерів записалися мандрувати до Африки — маршруту, якого не передбачено «надзвичайною мандрівкою».

Тут дуже влучно голова ради бази провела роботу з дією рупорів, роз'яснюючи їм стан та можливості, розгорнула перед ними цікаві сторони інших маршрутів, в наслідок чого група «африканців» розійшлася по інших маршрутах, знайшовши в них теж цікаві для себе теми.

Як керівний орган на місцях, — утворено районний штаб, що об'єднує і координує всю роботу. Головує в штабі голова райбюро ДКО або культпроп комсомольського осередку. До райштабу входять представники від шкільних штабів.

Шкільний штаб складається з вожака, піонерського та шкільного активу, представників осередків МОДР'у, зав. підчастини, шкільного бібліотекаря, голови культмасового сектора й інш.

Його завдання — тримати безпосередній зв'язок з мандрівниками, перевіряти роботу, збирати матеріал і направляти його до районного штабу для остаточної перевірки.

«Надзвичайна мандрівка», що провадиться серед дітей, не обминула й бать-

ків, що теж зацікавилися новою формою роботи з їхніми дітьми. Ця робота так відмінна від інших, що батьки здивувались, бачачи, як їхні діти обклали себе мапами, книжками, вивчають географію; навіть такі діти, що ніколи нею не цікавилися. З'явилися аркуші паперу, фарби, діти креслять мапи, розліновують меридіани, полярні кола, сперечаються про маршрути.

Батьки часто бачать порізани газети, акуратно вирізані сторінки про ті чи ті події.

Одна мати говорить:

— Ніколи досі не бачила свою дочку над географічною мапою, навіть, коли батько, читаючи газету, запитував про якесь місто, де воно знаходиться, вона завжди відмовлялась, що не знає, і не цікавилася, а тепер сидить з подругою над мапою і весь день «мандрує».

Другий батько каже:

— Не дуже мій Львко вчащав до бібліотеки, а коли й піде, принесе книжку, прочитає — проковтне, та й досить. А тепер сидить над книжкою, вичитує уважно, та ще й до зошиту записує що вчитав.

Мандрівку я розумію так: — каже батько-робітник транспорту — діти читатимуть книжки та збагачуватимуть свої знання. Коли вони виростуть, вони знатимуть шляхи в ту чи ту країну, як треба проїхати.

Ось лист від батька до «Надзвичайних мандрівників»:

«Мандрівники! Вирушаючи в мандрівку, мені ваша товаришка розповіла, куди вона мандрує та яку вона має мету. «Надзвичайна мандрівка» є кращий засіб вивчити всі країни. «Надзвичайна мандрівка» по книжках має охопити всіх дітей не тільки Харкова та приміської смуги, а й усіх дітей трудящих Радянського Союзу. Мандруючи, ви покажете свої знання, ви повинні бути освіченими, бо ви наше покоління, що повинно остаточно встановити комунізм.

Батько В. СЕРЕДА.

Нарешті, деякі батьки взяли найактивнішу участь у роботі й були примушені самі «помандрувати» і дуже серйозно «помандрувати» по... своїх власних спогадах. Знайшлися мандрівники. Так одного машиніста, що їздив і в Сибір, і по Турксіб, «взяли в роботу». А червоні партизани, учасники імперіалістичної війни, всіх їх діти «вкрили» і примусили розповідати про свої мандри.

Крім цього, як наслідок роботи «надзвичайних мандрівників» є культасова

**У бібліотеці Харк. центрального
піонер клубу**

робота, що полягає в проведенні доповідей про свою роботу в колгоспах, на виробництві. Доповідачі розповідають про стан робітничої класи капіталістичних країн, про економічну кризу, шалену експлуатацію дітей, зачитують листи, художні оповідання тощо.

Скликалося чимало зборів дітей, у школі, в дитячій бібліотеці, говорили про мандрівку на піонерзборі, по ланках, за гонах, зборах культмасових секторів, раді бази тощо. Проводили художні оповідання про різні країни та новобуди.

Так прочитали й розповіли: Ердберг — «Китайські новелі» (Китай), Ірчан — «Смерть Асуара» (Америка), Варковичка — «Цирк й ратуша», Гельц — «Рік боротьби спільно з революційною молоддю Німеччини» (Німеччина), М. Кяхана — «Кур'єр» (Румунія), Паустовський — «Кара-Бугаз» (соц. будівництво) та інші художні оповідання, що мають великий вплив на слухачів. Книжки ці відіграли, безумовно, велику роль в зацікавленні дітей мандрівкою.

Діти сприйняли ідею «надзвичайної мандрівки» з ентузіазмом, а деякі з них думали, що це буде справжня мандрівка, навіть давали конкретні запитання щодо коштів, візи на виїзд та в'їзд і ін.

Роз'яснення, що мандрівка провадитиметься по книжках, не позбавило дітей інтересу, а лише спрямувало його з належне річце, давши певні конкретні і цілком реальні завдання.

Діти різних вдач захопились різними питаннями. Це дало можливість виокремити цікаві варіації в обсязі однієї теми. Одні захопились романтикою пригод, другі політикою, економікою, інтернаціональним питанням, треті природою. Так, наприклад, в одному маршруті, в кожній країні куди приїжджав мандрів-

ник, він відзначав фавну — верблуди, слони, леви, тигри тощо.

Як хлоп'ята зацікавились «надзвичайною мандрівкою», можна бачити з того, що майже всі цілком діти старшого концентру записались мандрувати, записувались цілою групою, записувались на окремих, художньо оформлених, клаптиках паперу, зазначаючи своє прізвище, групу і напрямку, яким хотять мандрувати. Збори, присвячені питанню мандрівки, відвідували всі, що записались, і вони проходили дуже активно.

На зборах керівники розповідали дітям про роботу з книжкою, як можна мандрувати по книжках, як використати книжковий матеріал, як працювати з газетою. Далі розглядали маршрути, які опрацьовували вже на зборах мандрівників і по піонерзагонах. Зачитували найкращі дописи.

Велику роботу, як і слід було сподіватися, довелося провести дитячій та шкільній бібліотекам, як центрові, де зосереджено самі «засоби виробництва» — книжки.

Треба сказати, що, вважаючи на це, дитячий пересувний фонд ЦБЮЧ відповідно вкомплектував районні дитячі бібліотеки в особливо основних точках, де провадилося «надзвичайну мандрівку» — Люботин, Мерефа, Деркачі, Пилипівка.

Відвідування бібліотеки і читальні значно збільшилось, діти вимагали

книжок до маршрутів, вимагали консультації бібліотекарів з усіх питань, що їх цікавили.

Дитячі бібліотеки організували збори читачів — мандрівників різних точок одного маршруту, зустрічі з очевидцями. Так, у Пилипівці відбулась розмова мандрівників з політв'язнем.

Роботу мандрівників використано, щоб поглибити опрацювання поточних кампаній, поточних політичних подій. Так до ленінських днів уміщено дописи із Сибіру про відвідування с. Шушинського; у дописах із Москви — про відвідування мавзолею, Горок і т. ін.

До дня Червоної армії — дописи про зустрічі зі старими червоноармійцями, спогади про громадянську війну, про капіталістичну армію. Улаштували вечір зустрічі з героями громадянської війни.

До засівкампанії — дописи про аграрну кризу за кордоном, про роботу в радгоспах та колгоспах у нас.

Роботу ще не закінчено, але наслідки її вже почувуються і вони, безумовно, позитивні. Не говорячи вже про те, яке величезне значіння в справі комуністичного виховання дітей має «надзвичайна мандрівка», яка підвищує політичний рівень дітей, збагачує їхні знання, є великий чинник інтернаціонального виховання.

З якими показниками ви кінчаєте навчальний рік?

Докладно пишеть до „Дитячого руху“ — чого ви досягли в боротьбі за якість навчання, як проходять іспити, як ви підготовлені до оздоровної кампанії

Перші

З досвіду виїзної редакції „Дитячий рух“ (у селі Хрещатицькому Маріюпільського району

41 кілометр степом відділяють село Хрещатицьке від м. Маріуполя. Далеченько. А для Маріюпільського міськбюро ДКО це взагалі недосяжна дистанція. Не знає воно до ладу—що то за Хрещатицьке, яка там піонерська організація, чого вона потребує, чим саме їй треба допомогти? Єдине, що міг нам сказати заступник голови МБ ДКО тов. Бабенко, це:

— Ви злякастесь!

— Та, ні, — кажемо, — не злякаємося — всяке бачили.

— А все ж таки злякастесь.

Що то воно, думаємо, за піонерська організація, яка нагадує жах на кожного, хто туди поїде?

За кілька день уже в самім селі ми мересвідчилися, що міськбюро ото з переляку нас лякало. З переляку самі туди не їздять, з переляку й дурниці роблять. Наприклад, у Хрещатицькій школі зваяють, що над нею шефствує і Маріюпільська ФЗД. 1 березня міськбюро розіслало мало не всіх міських вожатих на село, щоб допомогти піонерам узяти участь у весняній засідкампанії. Захід дуже добрий, то більше, що міськбюро хотіло разом піднести й шефську допомогу шкіл і піонерів міста школам і піонерам села. Так от: до Хрещатицького приїхав вожатий не з 1-ої школи-шефа, а з 2-ої. При чому, в Хрещатицькому він був... проїздом. Чи бачи-

ДИТЯЧИЙ РУХ
Орган ЦН. А. К. С. М. У.

До боротьби з хворобами середньої школи, бачи... (не читати)

Виїзна редакція в селі Хрещатицькому Маріюпільського району № 1 18 березня 1933 р.

КОЖЕН ПІОНЕР І ШКОЛЯР-ПІОНЕР ДОПОМОЖІТЬ СВОЄМУ КОЛЕСОВІ ВЧАСНО І ДОБРЕ ПІДГОТУВАТИСЯ ДО СІВБИ

СІВБИ — ДО РОБОТИ!

7 березня відбувся збор піонерських загонів. Обирали голів і секретарів загонів, розбилися на дві групи: «Білий» і «Червоний». Обидві — це найкращі піонери, що сидять поруч у нас в школі, там, як Ренкова Мелі, Вігурська Ніна, Варшів, Бісиченко, Тонко, Іванко, Саварий. Взає домага та інші.

Кожна дівчина має конкретне завдання на март. Згідно з цим завданням до весняної сівби (до 6-7 тижнів) переправлять до колгоспів бригади. Як дівчатство, кожен, як виповнюють конкретні завдання, розподіляють в колгоспах, чи виконують і самі свої завдання.

Згідно з цим завданням до весняної сівби (до 6-7 тижнів) переправлять до колгоспів бригади. Як дівчатство, кожен, як виповнюють і самі свої завдання.

4 класа 2 загону, що приїхав над сільсько господарством до колгоспу біля Чубарів, і так далі.

Тоді, як піонери робили в школі, на підставі завдань як дівчата організували своїх піонерів на роботу, як виконували завдання своїх піонерів до весняної сівби.

Кожній школі і дівчині

Не збор загонів піонери добиралися до школи на 1-й класі, на 3-й класі. Не в треба приїхати до школи не пізніше 15 березня. Так само на 15 березня треба поїхати до школи, щоб допомогти на колгоспах (сільсько господарстві) з сівби. Не пізніше, ніж з минулого року.

Синітимо своїх батьків!

Ми всі знаємо, що дівчата домага колгоспів. Чубарів сільсько господарстві. У школі колгоспів тепер є вже 1210 центнерів насіння. А треба 1500. Якщо колгосп не зберіє 350 центнерів, то він не зможе повністю прожити сім'ю.

По всіх колгоспах бригади ухвалено, що до весняної сівби піонери самі колгоспів. По бригадах викладає сільсько насіння мушкетерів до...

...це треба для того, щоб організувати з сівби, яку піонери домага з колгоспів.

Піонери не забувають своїх батьків! Виповнюють піонери з сівби 3 загону, яке приїхав до школи, щоб допомогти на колгоспах (сільсько господарстві) з сівби.

...це треба для того, щоб організувати з сівби, яку піонери домага з колгоспів.

Кожній піонер повинен знати свою батьку — це він усе вім свою частку. Кожній з нас, піонерів, має допомогти своєму батьку, щоб він міг жити.

Тоді, як піонери робили в школі, на підставі завдань як дівчата організували своїх піонерів на роботу, як виконували завдання своїх піонерів до весняної сівби.

те, міськбюро дало йому завдання об'їхати два чи три села. Пробув цей вожатий у селі неповний день, і, як кажуть змінивши коні, помчав додому.

Цей інспекторський наскок ані на крихту не допоміг сільським піонерам. Він спричинився, мабуть, тільки до того, що міськбюрівський переляк перейшов на вищий щабель. Від того часу аж до сьогодні від міськбюра сюди ніхто й не завітав, хоч у свій

21 березня почніється перерва до 2-го квітня але шкільська доповідна кампанія не повинна припинятись

На час перерви в школі, коли піонери будуть відпочивати, не можна забувати про те, що вони мають виконувати свої обов'язки. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент.

Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент.

Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент. Вони повинні бути готові до роботи в будь-який момент.

завдання переказати зміст цієї лекції в себе вдома. На зборах усієї школи голова колгоспу зробив доповідь про плани сімби в артілі ім. Чубаря. Піонери готувалися до цієї доповіді, активно виступали й розказували про ті хвили в роботі бригад, які самі спостерегали і які допомагали вправляти.

Загалом, за кілька днів роботи домоглися того, що всі піонери й школярі знають завдання весняної засівкампанії, знають стан у своїм колгоспі, знають свої завдання в цій роботі і їх виконують. Отже, передусім, дійшли певного виховного ефекту в роботі.

Практична користь від цієї доповіді роботи теж чимала.

На перше місце тут слід поставити пропаганду матеріалів І всесоюзного з'їзду долгоспників-ударників.

Перед усіма піонерами поставили завдання — прочитати ці матеріали в себе вдома — батькам, братам, сестрам, а потім у колгоспній бригаді. На жаль, цих матеріалів у селі дуже мало. Разом для всієї школи подалисто мобілізувати штук 15 газет, де є промова тов. Сталіна, відозва з'їзду, доповіді і виступи. Припало на кожну ланку по газеті. Роздали і сказали, що в кожного піонера ця газета має бути один вечір. І за цей вечір її треба прочитати. Не скрізь вийшло так. Дехто тримав у себе газету два-три дні, щоб прочитати всю, дехто читав не дома, а зразу в бригаді. Але в усіх разі газети марно не лежать, і по бригадах піонерам дякували за читання і запрошували частіше заходити з газетами.

Це підбадьорило піонерів і за газети з матеріалами з'їзду, інколи навіть зварилися. Кожен хотів собі.

Щоб самі піонери, особливо актив, добре засвоїли матеріали з'їзду, щоб могли під час читання давати й пояснення, в школі організовано спе-

З однією ланкою трапилися неприємності: кінничий 6 бригади вилаяв їх і загрожував побити, але з сусідніми кінничими вийшли колгоспники й запросили піонерів до себе. Того вечора піонери прочитали в бригаді якусь частину доповіді тов. Яковлева на з'їзді колгоспників.

Які результати піонерської допомоги весняній сімбі за місяць?

Передусім, піонери і вся школа активно прилучилися до участі у весняній засівкампанії. Факт той, що піонери про неї говорять, ходять по колгоспних бригадах, розмовляють з бригадирами, кінничими, знайомляться зі станом речей у кожній бригаді. Уже піонери на власні очі пересвідчилися, що 4 бригада артілі ім. Чубаря — зразкова доглядом коня. Піонери опрацювали відозву ЦК ЛКСМУ і НКО про похід за врожай. Вони вислухали лекцію агронома МТС про яровизацію й надіслали сімб (раніше до неї ставилися дуже недовіркою — «як це — сіяти в грізуюку?»). Піонерам дано

цільний семінар піонерського активу (ланкові, члени рад загонів) за керівництвом суспільствознавця тов. Гоя. На семінар замість 20 чол. приходять чоловіка 40—50. На семінарі керівник зачитує окремі найважливіші місця з промов, відозви, і дає коротенькі пояснення до кожного моменту, відповідає на запитання, питає думку хлоп'ят тощо.

Майже до кожного місяця з відозви або промови керівник дає матеріал з життя артілі ім. Чубаря, ілюструє окремі думки прикладами, відомими піонерам. Отже, семінар, безперечно, зацікавив піонерів і на друге заняття прийшло ще більше хлоп'ят, ніж на перше.

Цей семінар став постійний, працює один раз на декаду й опрацьовує питання поточної політики.

Робота коло матеріалів колгоспного зльоту — це найголовніше досягнення в громадсько-політичній роботі піонерів.

Далі йдуть окремі живі, корисні справи, які піонери встигли зробити, виконуючи конкретні завдання, і виявляючи власну ініціативу.

Ланковий Барило помітив у стаї 3 бригади, що коней заїдають паразити. Він негайно ж удався в цій справі до бригадира. Другого ж дня коней у 3 бригаді добре помиили і паразитів уже більше немає.

В одній бригаді, де не було розкладу годування й чищення коней, піонери зажадали від бригадира, щоб він завіз розклад. Бригадир не обіцяв зробити близькими днями. Піонери за цим стежать.

Справа зі здаванням насіння від колгоспників у позику посувалася дуже повільно. Піонери вирішили натиснути від себе на тих колгоспників, від яких найбільше вимагають позики і які ще нічого не здали. Зробили так: на газетах чорнилом написали:

ДИТЯЧИЙ
ЧЕРНІШІЙ
РУХ

Ресурси редакції: 1000
 Редакційний апарат: 1000
 Підприємство: 1000

№ 15
 23 лютого 1933 р.

Редакція: 1000
 Підприємство: 1000
 Редакційний апарат: 1000

Ряд піонерів на сфері вітязів бригади

Між ними 2 дівчинки

Виконують роботу з вітязів

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

Вітязі — це пташки, які живуть у лісах і полях. Вони дуже красиві і мають різні кольори. Піонери дуже люблять вітязів і часто їх ловлять. Вони використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть. Піонери також використовують вітязів для роботи з насінням. Вони дають їм їсти і п'ють, і вони дуже швидко ростуть.

кожний піонер мав таке саме конкретне завдання в своєму колективі, як піонери Хрещатицького в артілі ім. Чубаря.

Молодші групи (здебільша жовтенята) відзначилися активним збором городнього насіння для прищільної ділянки. Кожен приніс у маленьких пакуночках насіння кукурудзи, сояшника, моркви, огірків, бобів, кавунів, тощо. Решту насіння дають колективи.

Так само молодші піонери й жовтенята позбирали вже чимало утильсировини. Старших піонерів на це діло розврушити значно важче.

Молодші піонери й жовтенята відзначилися ще й активним збиранням гусені в колективних садах.

У сільському кооперативі — гори нових книжок до весняної засівкампанії і взагалі в справі сільського господарства. Але їх майже не купують. Дві піонерські ланки з загону взяли розповсюдити цю літературу серед колективників. Уже розпродали на кілька десят карбованців.

**

Чимале досягнення є те, що скрізь по колективних бригадах, по хатах, в управі колективу, в сільбуді, в сільраді, в партійнім і комсомольським осередках почали говорити про піонерів, їхню активність і їхню роботу. Цьому сприяла невелика друкована листівка, яку випускала виїзна редакція. Газету перечитували від початку до кінця не тільки школярі, а й переважна більшість дорослої людності села.

Дописи, де критикується сільрада, бригади, кінничих тощо дають свої результати на другий же день.

Написали про голову сільради, що не забезпечив школу паливом, — другого дня він прислав до школи кількох чоловіків напилати дрова, постав підводи по вугілля тощо.

Написали про голову комуні «Жовтень», який не забезпечив своїх учнів

продуктами, й другого ж дня їм видали продукти.

Основний кадр дописувачів і прощільні і про колективні справи — самі піонери.

Школярі нетерпляче чекали на кожен новий номер листівки й коло неї влаштовували живе обговорення. Всього випустили сім номерів.

Треба відзначити, що виїзна редакція «Дитячий рух» зустріла в селі Хрещатицькому активну підтримку в роботі від політвідділу МТС, від завідувача школи тов. Крехівського, від суспільствознавця тов. Гоя та ряду інших товаришів.

**

Перед надраннюю сімкою піонери провели два широкі рейди в бригади артілі ім. Чубаря. Перший рейд мав на меті виявити готовість реманенту й тяглової сили до виїзду на сімку. Піонери ретельно це зробили й на другий день виїзна редакція мала силу дописів про окремі хибі й досягнення в бригадах. Про бригаду № 2 дано найгірше зведення: коней погано доглядають, реманент не готовий.

Другий рейд відбувся на спробні виїзди бригад. Піонери явилися кожен до своєї бригади вчасно, й уважно стежили за подіями: записували прізвиська тих колективників, що співзнилися; які сівалки, букері, борони тощо цілком готові, що не готове. Бригада № 2 після замітки в газеті підтяглася щодо реманенту й догляду коней, але все ще слабує на труддисципліну. Бригада № 6 виявила себе якнайгірше, там погано і з труддисципліною і з реманентом. Кілька піонерів узялися до культмасової роботи в цій бригаді — випускали там листівки, активніше почали читати газети тощо.

Піонери, що живуть на хуторах, так само брали участь у цих рейдах у себе вдома. Силами піонерів, через газету, жорстоко розкритикували 1

бригаду комуні «Жовтень» за цілковиту неготовість до сівби.

Надрання сівби почалася під час перерви в школі. Дехто з піонерів — на полі, не вважаючи на холод. Виявили, що загальною хибою всіх бригад є те, що не висівають повної норми зерна. Правда, дуже тяжко було сіяти руками: страшенний рвачий вітер відносив зерна то дуже далеко, то близько. Але в усякім разі на нормі висіву це відбиватися не повинно. Зразу ж дістали газет і на них написали плякати:

**„ВІД ЯКОСТИ СІВБИ ЗАЛЕЖИТЬ
ВИСОКИЙ УРОЖАЙ**

ВИСІВАЙ ПОВНУ НОРМУ»

Наступного ранку в степу на бричках висіли ці плякати.

Коло них піонери усно потверджують вимоги до сіячів.

***

Тільки — по зійшов сніг — це було під час перерви в школі — піонери ланками з цеберками вирушили в степ виливати ховрахів. Відбулися два масові походи, і, крім того, деякі ланки порядком змагання одна за одною виходили мало не щодня. Загальна норма на кожного школяра, за договором з «Союзушчиною», — 20 ховрахів, але багато піонерів, зокрема ланка Зименко Наді — найкраща ланка з усіх трьох загонів — перевиконала свою норму за перші десять день.

***

Піонерські листівки в колгоспних бригадах — це цікава й корисна форма роботи. Через бюро преси політвідділу МТС піонери дістали блянки оперативних бригадних листівок на час весняної засівкампанії.

Пересічно раз на три дні в кожній бригаді з'являється на стіні оперативна листівка. У листівках було спочат

ку багато хиб: деякі піонери просто переписували матеріали з друкованої газети, деякі самі писали всю листівку, деякі обмежували листівку тільки загальними закликами. Але більшість листівок була по хибам бригад, відбивала конкретних носіїв цих хиб, конкретних винуватців. І можна сказати, що ці листівки охоче читають, вони виправдали себе цілком, як форма піонерської допомоги колгоспові.

***

На час перерви в школі піонерська робота не припинилася. Щодня в школі були піонери, звісно, здебільшого актив. З ними провадилися ігри, дещо з політвиховної роботи, тут вони звітували за вчорашню роботу в бригаді, одержували поради й вказівки. Під час перерви працювала шкільна бібліотека, організувалася невеличка струнна оркестра.

Кожен піонер, що живе на хуторі, одержав конкретне завдання на час перерви в своїй комуні чи артіль, зокрема в своїй бригаді.

Ланковий Музика, О. в комуні «Комінтерн» активно проводив політичну роботу, довідався про графік весняних робіт, і разом з двома іншими піонерами своєї ланки взяв шефство над трьома лошатами в своїй бригаді.

Звичайно, певна частина піонерів і школярів розбіглася і не брала участі в масових заходах піонерської організації, але основна маса не припинила на ці 12 день піонерської роботи.

***

У цій статті ми зовсім оминули боротьбу піонерів за якість навчання. Досягнення в цій справі теж чималі.

Багато уваги було приділено школі й боротьбі піонерів за успішне закінчення навчального року — як центральному завданню піонерів.

В. ВОЙТИНСЬКА

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ КДР

З практики піонерських

З Б О / І В

Спочатку кілька ілюстрацій.

Збір ЮП №1. Дзвоник. Вожата та голова загону ЮП бігають, скликають піонерів. Сьогодні вожата вирішила провести спільний збір двох загонів ЮП, бо немає керівників, доповідачів тощо.

У класній кімнаті, як кажуть, «дим горомислом», духота, бруд, бо після лекцій не провітрили ще кімнати. Починається піонерський збір. Голова кричить, просить заспокоїтись. Нарешті об'єднаними зусиллями вожатого, педагога й голови загону трохи таки заспокоїлись. Голова оголошує порядок денний: «сьогодні доповідь про «день Червоної армії». Слово має піонер Коротенько, за 10 хв., розповів він про історію Червоної армії і наші завдання».

Увесь час доповіді не замовкали балачки між дітьми.

— Хто хоче висловитись? Нікого? Ну, тоді давайте пропозиції!

Виступила вожата:

— Хлоп'ята. Ми не можемо обмежитися лише інформацією. Нам треба обговорити, що саме ми зробимо на виробництві, в полку, в підшефнім селі. Треба, щоб товариші висловились.

Хтось запропонував надіслати бригаду в бараки й делегатів до полку.

Голова:

— Роботу розподілимо між ланками. Перша ланка працюватиме в бараках, друга в полку, третя в школі. Заперечень немає. Давайте проголосуємо.

— Тепер друге питання: про перевибори ДСВ. Слово має вожата.

Але розпочати це питання не довелося, бо розмови, що не вгадали ввесь час, стали ще голосніші, перетворились на галас. Вожата кричала до хрипоті в горлі, коли стало трохи тихше, вона запропонувала заспівати «Заводи, повстаньте»...

Замість співів здійснювся такий галас, тупотіння, свист, що ніщо вже не могло зупинити дітей. Голова, намагаючись перекрити всіх, гукнув, що збір закрито. Всі, штовхаючись, розмахуючи руками, з криками й свистом кинулись до дверей.

Збір ЮП №2. У класі абсолютна тиша. Вожатого немає, але на зборі присутній зав. школи. Голова оголошує збір за відкритий і надає слово піонерці Л. для доповіді «9 років без Леніна». Коротенько виклала піонерка наші досягнення за 9 років без Леніна, але Леніновим шляхом. Проти її негравильного вислову, що «Ленін не визнавав книжкових знань, він визнавав лише практичну роботу», ніхто з дітей не виступив.

— Хто хоче взяти слово?

Виступила завшколи:

— Ну, так що ж, будемо сидіти й мовчати? Чи знаєте ви про те, що Ленін не любив мовчальників? Ну, добре, я почну викликати.

Вона назвала кілька прізвищ, але названі відмовились виступати. Нарешті двох вона все ж примусила ви-

словитись, доводячи тим, що вони комсомольці й повинні показати приклад.

Більше ніхто не висловився, лише довгу нотацію прочитала завшколи піонерам.

Тихо закінчився збір.

Збір ЮП № 3. У холодній піонеркімнаті зібралася одна третина загону (загін увесь час погано збирається). На швидку, за 5 хвилин, розказала вожата про потребу збирати подарунки для села. Заспівали й розійшлися.

Збір ЮП № 4. Збирались піонери на збір в одній кімнаті, але їх попросили перейти до другої, бо цю спеціально вимітали й провітрювали для батьківських зборів, а не для піонерів.

Голова, відкриваючи збір, зауважив: — Сидить тихше, скоріш закінчимо, бо самі себе затримуєте.

Голова учкому додав:

— Будемо виключати тих, хто приходить у загін лише грати у волейбола, зав. школи даватиме залю лише тоді, коли збір вичерпуватиме всі питання.

Увесь час думки й розмови десяткох чоловіка крутились довкола волейболу. Трьох довелося вивести зі зборів, частина кричала, щоб швидше кінчати, бо вже пізно.

Все ж звіт ланкових викликав жваві обговорення й захопив майже всіх піонерів.

Піонери серйозно обговорювали свої болючі питання. В однієї піонерки, як виявилось, було 7 «незадовільно», від допомоги вона увесь час відмовлялася. Збір запитав її, що вона думає робити надалі.

Піонери одної ланки критикували роботу свого ланкового, що нічого не робить, не збирає їх. Подали ряд пропозицій налагодити облік, ліквідувати «незадовільно». тощо. Питання забрало багато часу, хлоп'ята потомились і друго питання — план участі у весняній сівбі — пройшло далеко не так жваво. Частіше лунали вимоти швидше кінчати. Нарешті кінець. Завзяті во-

лейболісти дістали змогу пограти у волейбола.

***

Два місяці з липнем минуло від дня оголошення ухвали грудневого пленуму ЦБ ДЮ ЦЕ ВЛКСМ, де дається чітка директиву «встановити, як правило, що загонів й ланкових збори не повинні відбуватися без ігор, пісень, фізкультури. Форми зборів повинні бути найрізноматніші — прогулянки, екскурсії, вилазки на лижвах тощо».

Ілюстрації наведених зборів, а також ілюстрацій ми могли б подати досить багато, показують, що рішучого зламу в справі поживлення піонерзборів, у масі піонерзагонів, ще нема.

Що доводять наведені ілюстрації?

1. Про збори широко серед дітей не оповідають, діти переважно знають про збір за день чи в день збору.

2. Збір ще й на сьогодні є погана копія зі зборів дорослих з довгими доповідями й нудними дебатами.

3. Немає серйозного готування до зборів вожатого й піонерів.

4. На зборах здебільшого діти неактивні.

5. Роль вчителя зводиться до дисциплінарного впливу.

6. На зборах немає елементів розваги, ігор, пісень тощо.

Піонерський збір є одна з найпоширеніших форм роботи ЮП і характеризує цілу роботу загону. Нудно проходить піонерзбір — значить погано працює загін, погано керує роботою вожатий.

Вся робота піонерзагону відображається на піонерському зборі. Тут піонери підсумовують свою роботу протягом певного часу, обговорюють пекучі питання своєї роботи. Тут вони одержують завдання для дальшої роботи, на зборі ж провадиться політосвітню роботу.

Збір повинен бути піонерським збором, що його підготовлюють і провадять самі діти, за керівництвом вожатого. Кожен піонерзбір повинен

бути виховним для дітей, а це означає, що в піонерів треба викликати зацікавленість до питань, що стоять на зборі, викликати бажання брати активну участь у всій роботі на зборі, викликати прагнення перетворити на дію те краще, що виніс кожен піонер зі зборів.

Ось на зборі одного загону читали листа від закордонних піонерів. Уміло поставлені запитання вожатого викликали жваве обговорення. Піонерка, що недавно приїхала з Канади, школярка цієї школи, доповнила обговорення яскравими картинками з життя й боротьби робітників та їх дітей у капіталістичній країні. Обговорення викликало в дітей почуття ненависті до капіталізму й бажання допомогти заторпідненим товаришам.

Збір продовжувався 2½ години, але хлоп'ята не виявляли ніякого бажання розходитись. Мабуть довго будуть згадувати піонери цей збір.

Багато можна знайти цікавих питань для піонерзбору: мандрівки наших піонерів по новобудовах, ілюстрація роботи кращих гуртків, спогади старих більшовиків, питання, що без-

посередньо зв'язані з навчанням у школі, боротьбою за знання. Скільки ще невикористаних можливостей. Але кожен збір потребує серйозної підготовки вожатого й піонерів, починаючи від дрібниць і кінчаючи питаннями, що стоять на зборі.

Приміром, приміщення. Чи думав вожатий та піонерактив про місце— де саме відбуватиметься збір? Перину вільну кімнату й беруть. І беруть не-провітрену, брудну. До того ж піонери приходять на збір у верхнім одязі.

Це вже наперед прирікає збір на провал. Невже не можна було б за 10-15 хв. до початку збору доручити кільком піонерам привести кімнату до охайного вигляду, провітрити її, повісити одне, два гасла, раніш виготовлені, зв'язні з темою збору, допомогтися, щоб діти не сиділи на зборі у верхнім одязі — цим створити такі умови, що заохочували б до роботи.

Це ті «дрібниці», що також вирішують успіх зборів.

Велику увагу треба приділити початковій й кінцевій зборів.

Кожен збір повинен завжди мати чітко окреслений початок і кінець,

але не треба їх шаблонізувати. Інколи починати з ігор, другий раз з пісень, фізкультураснаги або з колективного гасла, речівки тощо. Завжди треба повідомляти збір про кількість відсутніх піонерів на зборі та причини відсутності.

В кінці зборів коротенько нагадати завдання на найближчу декаду, робити оголошення, влаштовувати співви, гри.

На прощання вожатий говорить девіз — «До боротьби за робітничу справу — будь наготові!», піонери йому відповідають.

Чіткий початок і кінець збору створює в дітей уявлення про збір, як щось ціле, закінчене, організовує дітей, створює відповідний настрій для роботи.

Кожний збір ЮП ми оцінюємо позитивно тоді, коли він змістовний, коли на ньому гостро й цікаво ставляться політичні і середшкільні питання, коли на ньому висока активність дітей, є елементи розваги, що органічно виходять із цікавого змісту зборів.

Активність дітей на зборі великою мірою залежить від попередньої підготовки дітей до збору. Часто питання, з якими діти попередньо не були обізнані, інтересу не викликають.

Це ми бачимо на прикладі зборів «9 років без Леніна», «Червона армія» й інших, де весь загін у готуванні до збору участі не брав, готувався лише доповідач.

Звіт ланкових, близько й знайоме всім піонерам питання викликало жваву участь і обговорення всіх дітей.

Отже, кожен збір ЮП потребує серйозної підготовки вожатого й піонерів. Про збір ЮП, його зміст треба широко оповіщати наперед усіх дітей.

Як готуватись і провадити збір, — треба докладно обмірковувати й обго-

ворити на раді загону. Кожний ланки дати чіткі завдання, що саме вона готує. Наперед треба визначити, які розваги будуть на зборах, хто саме ці розваги готує і як вони пов'язуватимуться з усім змістом збору. Багато вожатих заявляють, що молодші піонери (3, 4, 5 групи) з охотою співають, грають, а ось старші не хочуть ні грати, ні співати й навіть призиливо ставляться до цих елементів збору. Тому, мовляв, ми переважно обмежуємось розмовами.

Де причина? Причину, звичайно, треба шукати не лише у вікових особливостях дітей. Дуже часто виний у цьому і вожатий із своїм непристосованим до старших піонерів набором розваг.

Набір нових ігор і пісень нашого вожатого переважно бідний. Він приходить до загону із старими, вже набридлими піонерам, грами й піснями і не дивне негативне ставлення до цих ігор та пісень.

Вожатий часто не використовує всіх можливостей, що є в школі, забуває, що тут же в школі є вчитель музики, вчитель фізкультури, які можуть допомогти вожатому підібрати цікаві гри, пісні, відповідно до віку дітей, допомогти вивчити ці гри з піонерами.

У грах і піснях вожатий сам повинен бути першим ініціатором, першим учасником і цим заохочувати піонерів до ігор та співів.

Але гра та пісня не повинні бути лише простим додатком до збору, як це видно з деяких наведених ілюстрацій. Бо це створює штучність, і діти, відчувачи цю штучність, починають, замість співів та ігор — бешкетувати. Треба, щоб гри й пісні виходили з цікавого змісту збору, створювали б у дітей потрібний настрій. Добре пов'язувати пісню чи гру з темою, що стоїть на зборі.

. А. МУХІНА

Властивості дітей

старшого піонерського віку

У попередньому нарисі*) ми подали характеристику дітей жовтеньського та молодшого піонерського віку. У данім нарисі наше завдання — сказати про основне, що властиве розвитку дитини - піонера старшого віку.

За нашим попереднім розподілом життя дітей на періоди, старший піонерський вік співпадає з періодом середнього шкільного віку — 12—14 р. р.

Цей вік є особливий і критичний у житті дитини. Цього періоду в організмі дитини починають відбуватися незвичайні зміни, і вся психіка дитини різко змінюється. 12—14 років — це період початку статтевого дозрівання, початок перетворення дитини на підлітка, юнака. Школа, в середніх та старших групах, піонерська організація, в загонах старших піонерів, цього періоду зустрічаються часто з такою поведінкою знайомих їм дітей, якої вони рік-два тому в цих дітей зовсім не помічали.

Багато нових, позитивних і негативних, рис у своїй поведінці з'являють діти. Зміни в розвитку дитини цього періоду проходять швидко, як ніколи в інші роки її життя (коли не брати до уваги швидкого розвитку немовлятка). Ніколи так глибоко не перебудовується увесь організм і особистість.

Після 12—14 років дитина наближається до дорослої людини, вона стає достатньо розумово-розвиненою, щоб ставити собі серйозніші завдання, більші вимоги в своїй промалській, навчальній, виробничій діяльності; стає

достатньо настирливою й витриманою, щоб опанувати техніку виробництва.

Вік 12-14 р.р. є період початку статтевого дозрівання. Пересічно статтеве дозрівання починається від 13 років, але у дівчаток воно починається раніш, ніж у хлопців. Внутрішні частини організму, а саме деякі залози внутрішньої секреції, починають свою енергійну діяльність. Вони виділяють безпосередньо у кров організму певні хімічні речовини (гормони). Ці речовини призводять до великих змін у природі організму. Дитина починає швидко рости вгору, на вигляд вона худне, бо кістяк, зокрема ноги та руки дуже витягуються, але в той же час вага тіла збільшується, бо ми маємо справу з енергійним зростом внутрішніх органів. Вигляд дитини 12-14 років досить своєрідний. Тіло тимчасово губить свою пропорційність і довгоруку, довгоногу підлітку часто мають незграбний вигляд і незграбні рухи. Проте, треба підкреслити той факт, що на темп зросту дитини дуже впливають не лише органічні чинники, а й соціальні фактори умови життя дитини та її безпосередня промалська трудова діяльність. Ми маємо численні дані наукових досліджень, що у дітей службовців процес статтевого дозрівання, а разом з цим і посилений зріст дитини, починається раніш, ніж у дітей робітників і зокрема у дітей, що беруть участь у важкій фізичній праці.

М'язи підлітка, не зважаючи на значний приріст, все ж відстають від темпу зросту кістяка і, як наслідок цього, підліток легко втомлюється під час

*) Див. «Дитячий рух» №5 за 1933 р.

роботи. Сили підлітка значно більші, ніж сили дитини першого шкільного віку, але йому ще далеко до дорослого. Дорослий може без відпочинку працювати навіть дві години. А підліток стомлюється багатьох швидше. «Він почуває себе рівним дорослому, в той час, як він ще наполовину дитина».

Зважаючи на ці анатомо - фізіологічні особливості дітей цього віку, слід обережно ставитися до організації праці та навантаження. Треба підібрати інструмент для роботи, що відповідав би силі й пропорціям тіла дитини, 13-14 років. Треба пам'ятати, що підліток може працювати з великим нервовим напруженням, не помічаючи втомити й тим непомітно виснажувати організм. Отже, даючи роботу, що вимагає значної м'язової енергії, треба суворо дотримуватися часу — одна або півтори години — з систематичними перервами через 15 хвилин.

Підвищення діяльності певних залоз внутрішньої секреції впливає також і на обмін речовин в організмі і особливо на нервову систему. Через посилену діяльність цих процесів організм виснажується і фізкультура, праця дітей на свіжому повітрі є доконечні умови для зміцнення й оздоровлення дитячого організму у цей критичний період початку статтевого дозрівання.

Нервова система в цей критичний період також набуває певних змін. Вага мозку різко збільшується. З бурхливим зростом маси мозку з'являється цілий ряд негативних рис у діяльності вищої нервової системи. Вищі нервові центри (кора головного мозку) не можуть підпорядковувати собі діяльності нижчих центрів і дитина в цей період стає надто рухлива, з несподіваними різкими рухами, нестримними, гострими. Уважність її в цей час буває нестійка, пам'ять губить свої особливості багато сприймати і довго затримувати сприйняте...

Ці зміни в організмі дитини, що починає свій перехідний період, надзвичайно важливо знати і помічати педагогові і взагалі дитробітникам. Часто, не розуміючи в дитині цих процесів, обвинувачують дитину в ллянощах (во шкільна успішність часто падає), у дезорганізаторстві, недисциплінованості, мовляв, дитина підпадає негарному впливові, зіпсувалася й інше. Словом, констатує факти зниження успішності й поведінки, вихователі, в тім числі і батьки, не правильно пояснюють собі й дитині причини цих «ганебних» для школи і диторганізацій явищ і вживають цілий ряд цілком неправильних заходів, щоб ліквідувати ці явища. А заходи ці повинні бути спрямовані в інший бік.

Статтєве збудження в цій віці часто виявляється у хлопців бурхливим шибеництвом, хуліганством, члпанням до дівчаток, биттям особливо дівчат і інш. Не розуміючи органічної основи цієї поведінки, школа й піонерорганізація замість спрямувати цю енергію на соціально-корисну промадську чи виробничу діяльність — притягають дитину до відповідальності, умовляють, а іноді наказують поводитися інакше. Дитина часто обіцяє змінитися, але не будучи в силах справитися з собою — знов і знов робить тяжкі провини, бо куди ж йому подіти свої сили, своє хвилювання. Йому ж ніхто не запропонував цікавої відповідальної роботи, щоб віддали свою енергію, ніхто не підтримав, хоч і давали якесь навантаження. А було б усе інакше, якби уважніше поставитися до коріння цієї поведінки й відповідно вибрати засоби впливу.

Тепер перейдемо до характеристики розумового та соціального розвитку дітей піонерського віку.

У цій віці дитина своїм розумовим розвитком підноситься на значно вищий ступінь. Дитина старшого піонерського віку сприймає багато чого такого, що для молодших школярів є

непрастунне. Інакше сприймає старший піонер явища природи й життя: він спостерегає їх з певною метою, може краще зосередитись, може викри-вати причинові залежності навіть у складних соціальних явищах. Молодша дитина, спостерегаючи, швидко перескакує з одного явища на інше. У старшої дитини розвивається систе-матичність у спостереженні.

Для молодих школярів цікаве є те, що вони бачать, що вони можуть уявити. Вони більш розуміють сучас-не. У старших дітей інтереси значно ширшають. Вони починають цікавити-ся минулим, майбутнім. Старе доісто-ричне, що вони його можуть уявити собі через поглиблене мислення, фан-тазію особливо цікавить дітей 12—14 років. Майбутнє теж приваблює їхню увагу.

У дітей 12-13 років починає роз-виватися значний інтерес побачити все далеке, що лежить за межами їх-нього оточення. Майже кожен із нас чув і читав, як діти тікали до Амери-ки, на війну, на Кавказ. І коли прог-лянути вік цих мандрівників і втіка-чів, то виявлялося, що за ініціаторів таких подорожів були діти цього кри-тичного періоду.

Їх непокоїв інтерес до нового, їх підганяла фантастика.

І не лише нові місця і люди почи-нають цікавити цей вік. Явища при-родні, суспільні викликають їхню збільшену увагу. Діти починають глибо-ше придивлятися до них, досліджу-вати.

Той, хто має справу з дітьми цього віку, повинен уміти використати ці по-ві особливості дітей і відповідно задо-вольняти роботою, літературою, ор-ганізовувати екскурсії, дослідну роботу тощо.

Треба пам'ятати, що дітей цього ві-ку зацікавити роботою буває часто важче, ніж молодших школярів. У молодших інтереси мінливі, поверхові, їм достатньо дати новий матеріал,

кожний раз насичуючи його емоційно, кожний раз даючи нову зарядку, і цим легко залучити їх до роботи. Стар-ші ж діти вимагають іншого. Їх до-сить зацікавити серйозно і глибоко один раз, як вони вже далі почнуть самі працювати над одним чимось і без додаткових зарядок.

Цікаве й особливо відмінне є став-лення дітей цього віку до своєї про-маської діяльності. До своєї роботи вони ставляться критично. Можуть за-рані визначити чи уявити собі обсяг своєї роботи і відповідальність за неї. Учень і піонер 12—14 років не буде вже кричати на свою групу, або загін, щоб обрали його на голову чи ще на якусь відповідальну посаду. Він уже чекає, щоб його обрали інші, прислуха-ється до своєї характеристики, при-кидає собі майбутнє навантаження. Він відмовляється від навантаження якщо воно непосильне. Проте, в цій віці велику роль відіграє самолюбст-во та честолюбство. У промаській ро-боті це відіграє значну роль і, пам'я-таючи про це, вихователь зможе досяг-ти багато, впливаючи саме на ці ри-си в характері дитини.

У подальший від 14 років стадії роз-витку інтереси до свого «я» зменшу-ються коштом більшого інтересу до самої промаської роботи. Своє «я» підліток підпорядковує громадському інтересові. До 14-ти ж років, поруч із пробудженням свідомого ставлення до своєї промаської діяльності, стоїть на першому плані підвищений інтерес до своєї особи.

У цьому віці дітей цікавить осо-бливо все героїчне, і самі герої різ-них подій. Характерно те, що кожного героя дитина намагається порівняти з собою, уявити себе на його місці.

У колективній житті діти 12 — 14 років теж ставлять свої особливі ви-моги, властиві їхньому вікові.

У молодшій віці діти організуються часто під впливом авторитету товари-ша, старшого віком, що має якісь осо-

близькі знання, вміння. Старших дітей це вже не задовольняє. Вони різко протестують проти того, щоб до них промовляли зверху, тоном сухих наказів. Вони визнають керівництво досвідченого, активного товариша. Вони визнають лише товариське ставлення внутрішнє сильнішого організатора. Лише такий організатор має успіх, а колектив має досягнення в своїй діяльності.

Індивідуальну й колективну роботу дітей треба організувати так, щоб вони (діти) мали зв'язок із організаціями старших — комсомольськими, партійними.

Зв'язок із цими організаціями, відповідальність перед ними за свою роботу стимулює дітей до роботи, викликає більшу активність та відповідальність.

У 13-14 років у дітях пробуджуються і професійні інтереси. Над своєю майбутньою діяльністю вони починають замислюватись. З життєписів багатьох видатних людей ми знаємо, що цікавість їхня до видатної діяльності виникла саме в ці роки. Тоді певні обставини, оточення, люди, приroda ще якісь явища збудили інтерес до певних занять і це стало заміцний ґрунт для подальшого розвитку праці людини в цій галузі. Хіба про це не важливо знати вихователям. Треба покласти всі сили і вчасно задовольнити саме ці інтереси дитини. Треба допомогти дітям узнати різні професії, показати їх наочно через відвідування виробництва, лабораторій, музеїв, через читання відповідної літератури, життєписів, показати відповідні вистави, кіно і т. д.

У цьому ж віці формуються основи загального світогляду та ідеології дітей. Високий ступінь розвитку мислення дає дитині можливість узагальнювати явища, знаходити між ними причинні зв'язки, цікавитися й знаходити коріння суспільних явищ.

До 12 років діти часто дають неправильні, неповні і нехарактерні визначення різних громадсько-політичних понять. Так, на запитання: хто такий буржуї, що таке революція, Інтернаціонал? — дитина 8 років найчастіше дасть відповідь: буржуї — багатий, з великим животом; Інтернаціонал — пісня; Комінтерн — станція, що передає радіо і т. д. Таких відповідей не дають діти після 12 років. А коли й дають, то це діти дуже педагогічно занедбані чи дефективні.

Проте, треба завжди пам'ятати: на розвиток абстрактного, логічного мислення дитини безумовно впливають умови виховання, а також і темп знатого-фізіологічного розвитку організму. Серед дітей 12—14 років ми зустрічаємося з різними типами розвитку ідеології, світогляду. Одні діти значно розвинені, інші дуже відсталі, є й середні діти. Робота школи, піонерської організації і зокрема робота позашкільних установ відіграють виключну роль у формуванні світогляду та ідеології дітей. Ми знаємо школи в однім місці з цілковито одноманітним соціальним складом дітей, а в той же час розвиток цих дітей дуже відмінний. Діти старших груп школи були значно свідоміші і розвиненіші, бо тут була велика робота школи і дитячої організації, вони охоплювали майже цілий день дитини різноманітними змістом, формами та методами своєї роботи.

Отже, відповідна постава виховної роботи серед дітей має виняткове значіння, особливо в цім перехіднім віці. А піонерорганізація стає тут за вирішальний чинник належного розгортання цієї виховної роботи.

Про це треба пам'ятати всім вожакам, щоб правильно спрямувати роботу свого загону відповідно до вікових особливостей дітей.

ТЕЛЕФОН, як засіб воєнного зв'язку

Юні друзі ТСО-Авіахему, у своїй роботі повинні приділити чималу увагу воєнним засобам зв'язку.

В попередньому номері журналу «Дитячий рух» (№ 5) ми висвітлювали найголовніше, що треба знати юним зв'язківцям з галузі зорової сигналізації під час бойових прогулянок, воєнних ігор, походів тощо. Там ми розповіли про умовні сигнали рукою, вогнищем, прапорцями тощо за абеткою Морзе. А тепер — про телефон.

Телефон — це один із найпоширеніших засобів зв'язку.

Перш, ніж допомагати піонерам вивчати телефон, як засіб воєнного зв'язку, вожатий мусить сам добре обізнатися з ним. Найголовніші відомості можна прочитати із «Настановлення по телефонно-телеграфному делу», ч. 3, з «Боевого устава пехоты», ч. 2, §§ 234-238, і, нарешті, з журналу «Знання та праця» за 1933 рік № 1.

Якже ознайомити піонерів з принципом дії телефону? Можна запросити для цього вчителя фізики або червоноармійця чи командира з частин зв'язку. Якщо при школі є фізичний кабінет, то дуже добре проробити таке:

Під час перепускавання струму через електромагнет утворюється магнетне поле. Якщо до цього поля внести замкнений провідник, сполучений з гальванометром (гальванометр це прилад, що показує наявність струму в ланцюгу) і рухати провідник, перетинаючи силові лінії магнетного поля, то гальванометр покаже наявність стру-

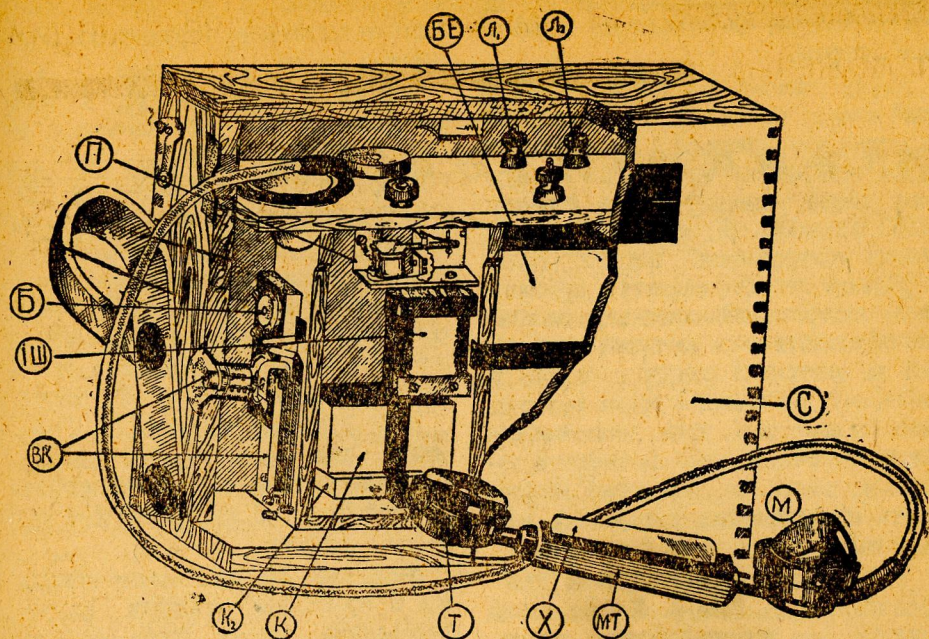
му. Якщо стрілка гальванометру відхилиться, значить у ланцюгу з'явиться електричний струм. Телефонне пересилання і полягає у взаємодії пла-

тівки (мембрани) і магнета. Простеньку схему телефонного пересилання можна взяти з багатьох книжок або з журналів.

На полюсний накінецьник магнета накручено обмотку, сполучену з гальванометром. У магнетнім полі вміщено платівку. Якщо примусити платів-

ТЕЛЕФОННИЙ АПАРАТ УНА — Ф. Т. — телефон, М — мікрофон, Х. — розмовний хлипак, Ш — індукційна шпуля, П — пищик, ВК — викличний гудзик, Б — блискавичник, K_1 і K_2 — конденсатори, L_1 і L_2 — лінійні зажими, БЕ — батарея з 2 елементів, С — скринька з ремнем

ку коливатися (тобто, якщо говорити черед нею), то гальванометр покаже наявність струму. Таким способом звуки людського голосу можна перетворити на електричні хвилі. Електричний струм пересилають дротами на значну віддаль. На приймальній станції електричні хвилі знову перетворюються на звуки людського голосу.

Коли діти засвоїли суть телефонного пересилання, треба перейти до ознайомлення з самим телефонним апаратом. Але вивчати телефонний апарат, коли немає самого апарату, не можливо. Де ж його дістати?

Поперше, можна зробити екскурсію до першої-ліпшої військової частини. У кожному військовому сполученні ви неодмінно знайдете польовий телефонний апарат. Умовтеся з начальником зв'язку цієї частини про екскурсію і про керівника цієї екскурсії.

Подруге, в багатьох радгоспах і МТС установлено телефонний зв'язок з допомогою польових апаратів. Умовтеся із адміністрацією радгоспу або МТС про екскурсію з метою ознайомитись із телефонним апаратом. Попросіть, щоб вам виділили на допомогу досвідченого телефоніста, що добре знає апарат.

Потрете, якщо немає абсолютно ніякої змоги ознайомитись із польовим телефонним апаратом, умовтеся про екскурсію до найближчої поштової філії або, зрештою, до сільради (багато сільрад зв'язані з районним центром телефоном). Така екскурсія дасть змогу обізнатись з звичайним стаціонарним телефоном (не польовим). Але це вже крайній вихід. Краще домогтись екскурсії до МТС, радгоспу або до військової частини. Пояснюючи дітям злагоду стаціонарного телефону, треба увесь час показувати — а як та

чи та частина діє в польовім телефоннім апараті.

Серед розмови про самий телефонний апарат неодмінно слід поговорити з дітьми про позитивні й негативні сторони телефонного зв'язку. До позитивних сторін телефону можна віднести такі: дальність дії, швидкість пересилання телефонограм, наказів тощо, порівняну легкість апарату і простоту його матеріальної частини, можливість вмикати його до телеграфної лінії за одночасної роботи телеграфа й телефону. Негативні сторони телефонного зв'язку такі: дуже легко пошкодити телефонну лінію за бойових обставин, зовсім не виключена можливість підслухування телефонних розмов тощо.

Найкраще вивчити з дітьми телефонний апарат УНА-ф. Кожен такий апарат має мікротелефонну трубку, батарею з двох елементів, індукційну шпуню, фоновий виклик два конденсатори, громовідвід і лінійний зашпикси. Мікротелефонна трубка має мікрофон (для розмови), телефон (щоб слухати) і розмовний хлипак. Розмовний хлипак під час переговорів треба обов'язково натискувати.

Індукційна шпуню перетворює постійний струм (струм, що йде завжди в однім напрямі) на струм змінний. Крім того, індукційна шпуню дає змогу підняти напруження струму. Це потрібно, щоб переборювати опір лінії пересилання.

Викличний прилад служить, щоб викликати сусідню станцію. Під час натискування викличного гудзика струм переривається зумером (переривачем) і на приймальну станцію передається швидко-змінний струм. Цей струм дає в телефоні різкий гудок.

Щоб запобігти заходів грозівих розрядів до телефонного апарату, там є громовідвід.

Під час увімкнення до телеграфної лінії, лінійний конденсатор перетинає

шлях телеграфному струмові до телефонного апарату.

Батерія, що складається з двох водоналивних або сухих елементів, постачає апаратові струм.

Апарат УНА-ф гарантований також від впливу бойових отруйних речовин.

З допомогою вищеописаного апарату УНА-Ф можна пересилати телефонограми польовими телефонами лініями на 15—18 кілометрів, а постійними лініями від 100 до 800 км.

Коли гуртківці обізнаються з апаратом,—хай кожен спробує викликати станцію, хай спробує розмовляти за натиснутого й не натиснутого розмовного хлипака.

Неодмінно слід ознайомити гуртківців з правилами доглядати апарат. Телефонний апарат треба оберегати від пилуки, снігу й дощу, від різких штовхів і струсів. Раз-у-раз апарат треба чистити. Тільки за змало й уважного догляду апарату він не підведе найвідповідальнішого моменту.

Коли гуртківці вже добре знають телефон, вони мусять ознайомитися з правилами наводити лінію і вмикати апарат. Польовий телефонний кабель намотується на особливі шпуні. На кожну шпуню намотується до тисячі метрів кабеля. Наводити лінію треба якнайшвидше, зі швидкістю 4—5 кілометрів на годину. На передових позиціях наводиться завжди дводровову лінію. Це робиться для того, щоб запобігти підслухуванню ворогом телефонних розмов.

Ще основне, що треба дати гуртківцям для початкового ознайомлення з телефоном, як засобом воєнного зв'язку. Якщо гуртківці виявлять більший інтерес до цієї справи, то можна організувати навіть спеціальний гурток для поглибленого вивчення телефонного зв'язку.

Г У Р Т О К

ю н и х а в і о б у д і в н и к і в

Програма низового гуртка юних авіобудівників, що ми її тут подаємо, розрахована на початкове обізнання піонерів та школярів з авіаційною технікою.

Вік членів гуртка — від 10 до 14 років. Зрозуміло, що кількість часу, приділеного опрацюванню тої чи тої теми програми, вказано орієнтовно.

При заняттях нормальних (3 рази на декаду, по 2 години) програму можна опрацювати, приміром, за півроку. Опрацювання програми низового гуртка зовсім не виключає роботи з авіотехпропаганди серед молодого покоління Радянського Союзу.

Дальша путь ЮАБ — праця над фюзеляжними літальними моделями літаків та планерів, детальне вивчення аеродинаміки, побудови деталей в літака, вивчення авіаційного мотора й ін., і ін.

Обладнання для гуртка

Декілька столів — для кожного гуртківця один (число гуртківців не повинно перевищувати 20 чоловік). Одна-два шафи для охорони інструментів, матеріалу тощо. Класна дошка, один-два столярні верстати. Достатня величина кімнати та освітлення.

Інструмент

1. Складані ножики — кожному гуртківцеві.
2. Рубанок одинарний . . . . . 2 шт.
3. Шерхебель . . . . . 1 "
4. Фуганок х) . . . . . 1 "
5. Дрель зі свердлами—1 комплект х)
6. Лучкова пила . . . . . 1 "
7. Ножівка для дерева . . . . . 1 "
8. Молотки по 200 грам . . . . . 3 "
9. Молотки по 100 . . . . . 3 "
10. Лобзики . . . . . 2 "
11. Струбчинки . . . . . 2 "
12. Плоскогубці . . . . . 2 "
13. Кусачки . . . . . 2 "
14. Круглогубці х) . . . . . 1 "
15. Напильники різні до 10 штук
16. Рашпіль для дерева . . . . . 2 "
17. Метри складані х) . . . . . 2 "
18. Циркуль . . . . . 1 "

19. Стаместок до . . . . . 100 шт.
  20. Косинці столярні . . . . . 2 "
  21. Шила різні . . . . . 2 "
  22. Сокири х) . . . . . 1 "
  23. Райсмус столярний . . . . . 1 "
  24. Брус для точіння . . . . . 2 "
  25. Брусок . . . . . 1 "
  26. Тиски слюсарні х) . . . . . 2 "
  27. Тиски ручні х) . . . . . 2 "
  28. Паяльник . . . . . 1 "
  29. Примус х) . . . . . 1 "
  30. Киянка . . . . . 1 "
  31. Щіточки для клею . . . . . 20 "
  32. Ваги з різноважками від 1 до 100 грам—1 комплект
  33. Лінійки для креслення з діленням на міліметри . . . . . 5 "
  34. Косинці для креслення з діленням на міліметри . . . . . 5 "
  35. Циркуль „козичі ніжки“ . . . . . 5 "
  36. Спиртовки хемічні . . . . . 5 "
- (значок х показує те, без чого можна обійтись у крайнім разі)

Матеріали

для побудови 4 монгольф'єрів

1. Цигаркового паперу . . . . . 400 аркуш.
2. Клею столярного . . . . . 200 грам
3. Старих газет (застилати стіл тощо)
4. Паперу для креслення . . . . . 20 арк.
5. Гасу . . . . . 5 літрів

для побудови 4 повітряних коробкових зміїв

1. Рейок соснових 5 x 10 x 1.000 мм 50 шт.
2. Цвяхів дрібних . . . . . 100 грам
3. Ниток № 10 . . . . . 3 кот.
4. „ № 40 . . . . . 1 "
5. Матерії . . . . . 10 метрів
6. Мотузка . . . . . до 10 клубочків
7. Клею столярного . . . . . 100 грам
8. Гуми стрічкової 1 x 4 мм . 200 "

для побудови „авіоіграшок“

1. Паперу писемного* (старі зошити) 100 арк.
2. Скрипок канцелярських . . . . . 1 кор.
3. Клею столярного . . . . . 200 грам

4. Липових брусків 15 x 30 x 300 100 шт.
5. Цигаркового паперу . . . . . 50 арк.
6. Ниток сирових . . . . . 2 мотки
7. Бамбуку . . . . . 1 палиця
8. Гуми стрічкової 1 x 4 мм . 400 грам

для побудови схематичних літальних моделей літака (до 10 штук)

1. Бамбуку . . . . . 5 палиць
2. Цигаркового паперу . . 30 арк.
3. Рейок соснових 5 x 10 x 1000 20 шт.
4. Клею столярного . . . 100 грам
5. Гуми 1 x 4 мм або 2 x 2 мм 400 грам
6. Ниток № 10 . . . . . 2 кат.
7. Брусків липових 15 x 30 x 300 мм 20 шт.
8. Дроту сталювого 0,5 — 1,0 мм — 2 л.
9. Алюмінію 0,5 мм — 0,8 мм 2 л.
10. Шкірки скляної . . . . . 20 арк.

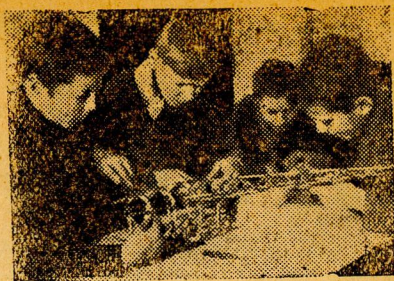
Тепер ми подамо програму низового гуртка ЮАБ, розбиту на 6 основних тем. Як ми вже сказали, кількість часу вказано тут орієнтовно.

1 тема вступна. Тут подається відомості про повітряну флоту та її значіння. Виразно підкреслюється значіння авіомодельзму: „моделизм не забавка, а перші кроки майбутнього авіатора та авіоінженера“. Цей льозунг має знайти собі яскраве відображення. Вступну розмову треба провести добре з демонстрацією діяпозитивів, скориставшись вказівками з розділу „Допоміжні матеріяли“.

Обов'язково треба, щоб увесь гурток відвідав аеродром, авіазавод, авіаційний музей тощо. Це відвідання треба повторити і підчас дальших занять гуртка ЮАБ.

Крім того, до завдання першої теми входять і організаційні справи (вибори старости, завгоспа тощо).

До того як почати організовувати гурток, керівник має провести підготовчу

Авіо-модельний гурток 32 ФЗС
Х а р к і в

роботу: широко повідомити про перші збори, знайти помешкання, інструменти, матеріяли тощо. У цім керівникові має допомогти дитячий актив з піонерзагону та школи.

Перше заняття треба провести якомога яскравіше.

2 тема — Монгольф'єр. Тут гуртківці знайомляться з повітроплаванням. Треба хоч коротенько розказати про радянське повітроплавання (ескадра дирижаблів ім. Леніна, перші радянські навчальні дирижаблі тощо).

Починаючи з цієї теми, діти вже проводять практичні заняття.

Побудова монгольф'єра — першої практичної речі — дуже проста. Ефект же від його літання великий і завжди викликає бурхливий інтерес.

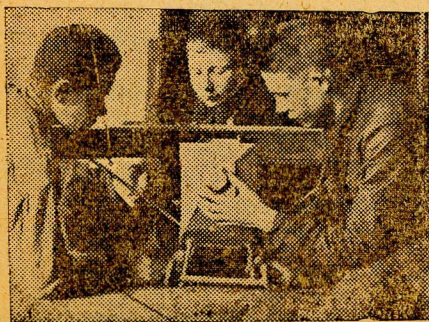
У наслідок опрацювання цієї теми діти повинні засвоїти основи повітроплавання, навчитись будувати і пускати монгольф'єра. Для цієї практичної роботи увесь гурток треба розбити на групи по 4 — 5 чоловіка.

3 тема — Повітряний змій Цей спорт найцікавіша частина роботи кожного гуртка ЮАБ. Нескладність побудови змія, прості матеріяли і разом з тим великі можливості практично використати його — дає право цьому спорту стати найулюбленишим заняттям наших юних техніків.

Гуртківців треба ознайомити з найпростішою теорією літання змія, навчити його будувати, пускати, використовувати — ось завдання цієї теми.

4 тема — Авіоіграшка. Значіння цих іграшок завжди зменшують. А між тим вони є не тільки цікаві, а й корисні, бо дають можливість обізнатись на теорії літання, засвоїти побудову гвинта, пропелера й інше.

Крім того, авіоіграшки відіграють велику роль в засвоєнні початкових відомостей з авіаційної техніки серед дітей

жовтеняського віку. Керівник має так поставити роботу в гуртку, щоб гуртківці показали свої авіоіграшки і молодшим товаришам, навчили їх будувати.

5 тема — Літак. Побудова літальних моделей літаків — основа робіт кожного гуртка ЮАБ. У програмі низового гуртка ЮАБ ми свідомо обмежуємось лише побудовою схематичних моделей.

Побудову ж фюзеляжних моделей ми віднесемо надалі (гуртки підвищеного типу).

Від кожного гуртківця треба домогтись, щоб він умів побудувати, правильно зібрати й пустити свій модель.

6 тема — Наша масова робота. Це, сказати б, заключна. Адже наше завдання найширше розгорнути авіотехпропаганду серед піонерів та школярів. Отже, гуртківці, які вже одержали деякі навички та знання, зобов'язані допомогти в організації масової роботи.

Тут перед керівником таке завдання: ЮАБудівник не той, хто лише будує моделі сам, а той, хто свої знання передає товаришам.

Форм масової роботи перераховувати не будемо, вони залежатимуть від місця та часу роботи даного гуртка ЮАБ.

Розпорядок роботи гуртка ЮАБ

1 тема. Вступна.

Час — 6 год. $\begin{cases} 2 \text{ г. розмова} \\ 2 \text{ г. екскурсія} \\ 2 \text{ г. практична робота} \end{cases}$

Короткий зміст: Повітряна фльота та її сучасне значіння. ТСО - Авіахем та його значіння в побудові Червоної повітряної фльоти. Авіомоделизм та його роль в авіотехпропаганді серед піонерів та школярів Радянського Союзу. Внутрішній розпорядок гуртка. Що ми робитимемо в гуртку.

Методи роботи.

Практична робота	Дослід і спостереження	Екскурсія	Розмова
Інвентаризація. Прикрашування помешкання гуртка. Заготівля матеріалів	Демонстрація літання моделей	До аерохеммузею, авіокутка, аеродрому	Розмова, що супроводжується діапозитивами (зміст див. вище)

Допоміжні матеріяли: 1. 1-ша частина серії діапозитивів „Юные авиостроители“ (ф-ки кіноплівки діапозитивів „Техфільм Союзкіно“).
2. Журнал „Самолет“, газети.

2 тема. Монгольф'єр.

Час—10 год. $\begin{cases} 2 \text{ г. розмова} \\ 6 \text{ г. практичні заняття} \\ 2 \text{ г. екскурсія} \end{cases}$

Короткий зміст: Знайомство з основами повітроплавання. Практична побудова та пуск монгольф'єра.

Методи роботи

Практична робота	Дослід і спостереження	Екскурсія	Розмова
Побудова монгольф'єра (побудова викройки, склеювання монгольф'єра)	Спостереження за літанням монгольф'єра. Дослід з навантагою монгольф'єра. Вплив вітру на пуск та літання монгольф'єра	За місто — пускати монгольф'єр (можна пускати і на майданчику чи на спорт. стадіоні в місті)	Основи літання повітряної кулі. Аеростатика. Підймальна сила газів; корисна підймальна сила пари. Найпростіший розрахунок монгольф'єра. Практичне використання його (на святах, воєнізованих грах)

Допоміжні матеріали:

1. Рисунок „Монгольф'єр“. Видання Снабосоавіахіма СССР.
2. Н. Бабаєв. — Монгольф'єр“. Вид. „Мол. Гвардия“.
3. Н. Бабаєв. „Военизированные игры с шарами и воздушными змеями“, вид. „М. Гв.“.
4. „Подвижная тех. хрестоматия“, папка „Авиация и воздухоплавание“, вид. „Мол. Гв.“.

3 тема. Повітряний змій.

Час—12 год. $\left\{ \begin{array}{l} 2 \text{ г. розмова} \\ 6 \text{ г. практична робота} \\ 4 \text{ г. екскурсія} \end{array} \right.$

Короткий зміст: Знайомство з найпростішою теорією літання повітряного змія, практична побудова змія, повітряного поштаря та пуск їх.

Методи роботи

Практична робота	Дослід спостереження	Екскурсія	Розмова
Побудова коробкуватого повітряного змія (каркас, обтягання, путля). Побудова повітряного поштаря (кістяк, обтягання, замки)	Спостереження за рівністю літання змія. Регулювання за допомогою путлі. Дослід виконання тяги змія: катання, скидання листівок тощо	За місто — пускати змій	Найпростіша теорія повітряного змія. Розрахунок пов. змія на даний вітер Застосування пов. зміїв

Допоміжні матеріали:

1. 1-ша частина серії діапозитивів „Юные авиостроители“.
2. Рисунок „Воздушный змей и почтальон“. Вид. Снаб. ОА СССР.
3. „Подвижная тех. хрестоматия“, папка „Авиация и воздухоплавание“, вид. „Мол. Гвард.“.
4. И. Бабюк. „Воздушные змеи“, вид. Авиаавтоиздата.
5. Журнал „Самолет“, різні номери журналів за різні роки.

4 тема. Авіоіграшки.

Час—16 год. $\left\{ \begin{array}{l} 2 \text{ г. розмова} \\ 12 \text{ г. практична робота} \\ 2 \text{ г. екскурсія} \end{array} \right.$

Короткий зміст: Значіння авіоіграшок, як першого способу ознайомитись із літаком та планером. Значіння авіоіграшок для масової агітації та пропаганди. Виготовлення авіоіграшок з паперу та дерева.

Методи роботи

Практична робота	Дослід та спостереження	Екскурсія	Розмова
Побудова авіоіграшок з паперу: 1) стріла, 2) парашют, 3) планер типу параболі, 4) планер фізеляжного типу. Побудова авіоіграшок з дерева: 1) муха, 2) лялечка, 3) модель літака (нелітальна), 4) модель дирижабля (нелітальна)	Спостереження за літанням моделей. Регулювання. Дослід над керуванням	До гуртка авіо-моделістів, що добре працює	Дивись вище— „Короткий зміст“

Допоміжні матеріали: „Подвижная тех. хрестоматия“, папка „Авиация и воздухоплавание“, вид. „Мол. Гв.“.

5 тема. Літак.

Час—24 год. { 4 г. розмова
16 г. практична робота
4 г. екскурсія

Короткий зміст: Знайомство з побудовою літака. Значіння авіації Застосування літака. Найпростіша аеродинаміка. Практична побудова літальних моделей літака.

Методи роботи

Практична робота	Дослід і спостереження	Екскурсія	Розмова
Побудова схематичних літальних моделей літака	Спостереження за літанням моделей. Регулювання	За місто — пускати моделі	Побудова літака. Застосування його. Найпростіша аеродинаміка. Регулювання. Літальна модель, як спосіб агітації ЮАБ

Допоміжні матеріали:

1. Рисунки: „С-1“, „С-2“, „С-3“, вид. Снабосоавиохима СССР.
2. Е. Шекунов. „Постройка летающих моделей“, вид. Авиахима.
3. „Подвижная тех. хрестоматия“, папка „Авиация и воздухоплавание“.
4. Казик „Авиомоделизм“, вид. рос. та білорос. мовами.
5. Стаття Міклашевського в журналі „Літак“ (для керівників).
6. Мячин „Теория авиации“, вид. Авиаавтоиздат.
7. Уся популярна література про побудову та застосування літаків.

6 тема. Наша масова робота.

Час—22 год. { 2 г. розмова
20 г. практичні заняття

Короткий зміст: Участь у масовій роботі щодо залучення до лав ЮАБ, ЮДТ — змагання моделей, виставка, авіатехнічний вечір, зліт; і ін., й ін.

Методи роботи

Практична робота	Дослід і спостереження	Екскурсія	Розмова
Організація авіомодельних змагань, авіотехнічних вечорів, виставок і інш.	—	—	Значіння масової роботи серед ЮАБ. Наша конкретна участь у масовій роботі

Допоміжні матеріали:

1. Н. Бабаев. „Слет ЮАБ“, вид. Авиаавтоиздат.
2. Н. Бабаев. „Военизированные игры с шарами и змеями“ вид. „Мол. Гв.“.
3. Офіційні матеріали та розпорядження ТСО - Авіахему.

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ПОЛОЖЕННЯ

про роботу гуртків юних друзів ТСО-авіахему
при піонерських загонах (ЮДТ)

Затверджено від президії ЦБ ДКО ЦК ВЛКСМ 3/І 1933 року.

1. Що таке гурток ЮДТ.

Гурток ЮДТ—це добровільна громадська організація дітей, що хотять працювати і вивчати певні питання військової справи. (Гурток ЮДТ, стрілецький, гурток ЮДТ зв'язківців, авіомоделістів і ін.).

2. Де гуртки організовується і хто ними керує.

Гуртки ЮДТ організовує піонерзагін разом зі школою при піонерзагоні, і працює гурток за непосредним керівництвом піонерзагону.

На допомогу піонерзагону в цьому осередок ТСО-Авіахему виробництва, колгоспу, радгоспу, МТС дає потрібні кошти, керівників і приладдя.

3. Як організувати гурток.

Гурток ЮДТ організовується за наявності не менш, як з дітей, що цікавляться певною галуззю воєнної справи (стрільці, зв'язківці, авіомоделісти й інші.). Одночасно можна бути й працювати лише в одному гуртку.

Організуючи гурток, треба записати дітей, провести загальні організаційні збори і обрати старосту.

4. Права та обов'язки членів гуртка ЮДТ.

Членам гуртка ЮДТ можуть бути всі діти віком від 8 до 16 років. Старші за 14 років можуть вступати до осередків ТСО-Авіахему, залишаючись активно працювати в одному із гуртків ЮДТ.

«Юні друзі» користуються всіма правами членів т-ва, за винятком права вирішального голосу на зборах членів т-ва.

Члени гуртків ЮДТ мають право носити форму ТСО-Авіахему, затверджену ЦР ТСО-Авіахему та ЦК ВЛКСМ.

За вирішенням гуртка, що його затвердить рада загону та президія осередку ТСО-Авіахему, дітям, які добре засвоїли програму гуртка, або ж виділяються своєю доброю діяльністю, як активісти оборонної роботи, видають значок «Юного друга ТСО-Авіахему».

Для кожного члена гуртка ЮДТ встановлюється одночасний внесок 10 коп. щороку на посилення оборони СРСР.

5. Над чим працює гурток.

Робота гуртка полягає у вивченні питань військової справи, у суворій відповідності до вікових особливостей гуртківців.

Організуючи роботу, особливо на масові заходи (походи, екскурсії, вечори, гри, змагання тощо), гурток змінює й розвиває знання та навички, одержані дітьми з військової справи в школі (воєнно-політичне та фізкультурне виховання).

Зміст та обсяг гуртків визначається програмами, що їх дає ЦР ТСО-Авіахему.

6. Організація керівництва гуртка.

Керівництво гуртком належить раді піонерзагону.

Непосередній керівник гуртка є обраний староста, якому в усій роботі допомагає керівник спеціаліст, виділений від осередку ТСО-Авіахему.

Староста звітує про свою роботу перед загальними зборами гуртка.

МОЇ КНИЖКИ ПРО РОБОТУ ЮНИХ БЕЗВІРНИКІВ

А в т о р е ц е н з і я

Вожатий ЮП та керівник гуртка ЮВБ чи шкільного осередку СБВ, через відсутність нової літератури з питань змісту, форм і методів антирелігійної роботи серед дітей, часто користується літературою, що вийшла друком років 1929-1931. Ця література здебільшого не відповідає на сучасні вимоги в галузі антирелігійного виховання нашого молодого покоління.

Р.р. 1928-1931 для вожатих ЮП та керівників гуртків ЮВБ я написав дві основні праці з питань методики антирелігійного виховання.

У цій статті я хочу подати ґрунтовну рецензію на ці праці. Вони потребують критичного до себе підходу, бо мають деякі неправильні й хибні твердження.

Перша моя робота вийшла друком у травні 1929 року («Робота гуртка юних безвірників» ДВУ, 1929 р., біб-ка журналу «Дитячий рух» № 4). Цю роботу я опрацював у серпні-грудні 1928 року. Як відомо, це були часи, коли в основному боротьба за антирелігійне виховання закінчилася нашою перемогою. В даній роботі я виступив є цілком ясною позицією антирелігійного виховання.

Але робота має істотні хибі і, що найгірше, ці хибі й неправильні твердження ми бачимо в галузі методологічних настанов до цілого питання про релігію.

Приміром, у підтемі другій «Сектант» (див. програму гуртка ст. 41, п'якт а) подано не-марксистську аналіз класової суті та причини виникнення сектанства.

У цім уривку є сила помилок. Поперше, ніяка релігія (а в тім числі й сектантство) не може бути прогресивна. Сказати, що сектантство відіграло прогресивну роль, це значить стати на позиції Кавтського, який визнавав, що та чи та релігія на певнім історичнім етапі відіграла позитивну роль. Вказівки Леніна тут — протилежні.

Подруге, причини виникнення сектанства полягають не в тім, що селянство й міська біднота виявляли протест проти

царського уряду. Проти нього, проти самодержавства сектантство ніколи не протестувало. Навпаки, цар для них був обов'язковий і за насильне повалення царсько-поміщицького ладу секанти ніколи не йшли.

Потрете, цілкомито неправильно є твердження, «що всі секти в основному характерні своїм непротивленством», що всі секанти «не хотіли служити в армії, не визнавали буржуазного суду, культури». Навпаки, історія класової боротьби й сучасна боротьба пролетаріату за соціалістичне будівництво говорять за протилежне. З особливою ясністю класова контрреволюційна суть сектантського «непротивленства» виявилася під час Жовтневої революції та громадянської війни.

Тему «Пролетаріят та релігія» розроблено надзвичайно недостатньо. Поперше, не можна подавати такі формулювання, як «Що дала релігія пролетаріатові». Подруге, в розробці цієї теми не досить підкреслено контрреволюційну роль всякої релігії за умов диктатури пролетаріату, зовсім не порушено питання про боротьбу пролетаріату проти релігії, про методи цієї боротьби.

Другий п'якт цієї ж теми говорять: «Соціалістичний лад дасть нам повне економічне визволення, повне зникнення релігії» (ст. 46). Тут заховано небезпечну думку про те, що відмирання релігії станеться механічно, що, мовляв, релігія раптом зникне без ушкодї боротьби проти неї.

Така постава питання безперечно неправильна. Відмирання релігії відбуватиметься (а тепер і відбувається) за умов загостреної класової боротьби; самий процес відмирання релігії й залишків релігійної ідеології ставить перед пролетаріатом завдання посилити й поглибити антирелігійну пропаганду.

Третій п'якт цієї ж теми зазначає, що «релігія існує там, де є пригноблені та визискувачі» (ст. 46). Це твердження розходиться з думками Маркса, Енгельса та Леніна. Ленін вважає, що релігія це не тільки є ідеологічна надбудова в класовім суспільстві, а що релігійні

увалення виникають ще й у доклясахвім суспільстві. Первісна релігія також мала від'ємне реакційне значіння.

Тему «Чудеса релігії й наука» подано незадовільно. Висвітлення з наукового погляду різних релігійних «чудес», «моцій», «святоточивих ікон тощо подано в цілковитім відриві від класової боротьби. А відтак — розкриття даної теми скотилося до того самого «голого культурництва», проти якого боровся Ленін. Цей «культурницький ухил» повторюється в багатьох місяцях книжки (ст. 61, 62, 63, 65 і т. д.).

Брошура «Робота гуртка юних безвірників» висвітлює й завдання та зміст роботи гуртка юних безвірників.

Же те, що до змісту роботи гуртка ЮВБ я не вніс таких важливих ділянок, як боротьбу за якість навчання, інтернаціональне виховання, пов'язання антирелігійного виховання з боротьбою за зміцнення обороноспроможності нашої країни, — говорить, що брошура має великі прогалини.

Методичні поради, подані в брошурі, мають надто загальний характер, немає підсумування масового досвіду, що на той час, хоч і в обмеженій кількості, все ж був.

Брошура не подає кращих зразків досвіду з антирелігійного виховання.

Цю хибу брошури лише частково пояснюється тим, що на 1928 рік було дуже мало даних подати методичку антирелігійної роботи серед дітей у детальнім вигляді.

Підсумовуючи, треба сказати, що ця брошура на данім етапі для керівництва непридатна, вона вже застаріла.

Друга моя робота вийшла друком у Жовтні 1931 р. («Робота юних воївничих безвірників», Мол. більшовик, 1931 р., ст. 66). Цю брошуру розраховано на вожатого ЮП та керівника групи ЮВБ.

Книжку «Робота ЮВБ» складено на підставі величезного досвіду, що його мав на той час дитячий безвірницький рух.

Але й ця моя робота має істотні хиби.

Поперше, брошура в питанні про напрямки антирелігійної роботи дітей відбиває «лівацьку» теорію відмирання школи. За брошурою виходить, що цен-

тром уваги ЮВБ є не школа, а робота позов школою — на виробництві, у колгоспі, в житлокоопі. Щоправда, ця брошура говорить і про роботу в школі, але їй приділяється останнє місце. Це неправильно настановою, бо постанови ЦК ВКП(б) про школу та про роботу піонер-організації дають іншу настанову. Треба повернутися лицем до потреб радянської школи, зосередивши насамперед увагу на боротьбі проти релігійних впливів на дітей, борючись за знання, за політехнізацію, за соціалістичне ставлення юних безвірників до праці, за свідому дисципліну. Така основна лінія роботи гуртків ЮВБ.

Подруге, в цій книжці зовсім оминується поєднання антирелігійного виховання з інтернаціональним. Боротьбу проти релігії треба розуміти, як частину боротьби за комуністичне суспільство. Отже, боротьба ця є справа інтернаціональна, справа всесвітнього пролетаріату.

Потретьє, книжка зовсім не говорить про пов'язування безвірницької роботи дітей з боротьбою за зміцнення обороноспроможності нашої країни. Це велика прогалина, бо в усіх змовах проти ОРСР, у готуванні до інтервенції — не останню роль відіграють релігійники. ЮВБ повинні зміцнити свої зв'язки з дітьми - безвірниками закордону, брати участь у боротьбі за оборону ОРСР.

Нарешті, місяця брошури, де викладається методика роботи ЮВБ, не завжди конкретні. Мало подано прикладів роботи ЮВБ, мало розповідає автор про те, як треба робити. А це таке питання, що сьогодні потребує ясної відповіді.

Підсумовуючи, треба визнати, що друга моя брошура «Робота юних воївничих безвірників» — також має серйозні помилки, але користуватися нею можна. Звісно, відкидаючи ті хибні настанови, що про них сказано вище.

Від редакції: Друкуючи виступ тов. Літвінова з критикою своїх помилок, редакція вважає за потрібне видання нової книжки для підлога й вожатого про методичку, зміст і форми антирелігійної роботи серед дітей. До цього ми закликаємо т. Литвінова та видавництво.

Редактор Х. РУБІН

Відп. секретар Гр. ВОЛКОВИСЬКИЙ

Здано до складу 16/III—13/IV—33 р.

Підписано до друку 25/IV—1933 р.

В и д а в н и ц т в о

2 др. аркуші, формат 4-х пош.

в одному др. арк. 88.000 др. зн.

„К о м у н і с т .“